

AMMONIA (ZOUTZURE)
MURIA AMMONIACI

EERSTE AFDEELING.

GENEESKUNDIGE WINKEL-VOORRAAD.

ZELFSTANDIGHEDEN UIT HET RIJK DER
DELFSTOFFEN.

ALUINAARDE EN POTASCH (OVERZWA-
VELZURE.)

SUPERSULPHAS ALUMINAE ET POTASSAE.

RUWE ALUIN.
ALUMEN CRUDUM.

Een zeer zamentrekkend zout, van een' zoeten nasmaak, voornamelijk uit zwavelzuur, aluinaarde en potasch of ammonia bestaande. Het moet half doorschijnend, ongekleurd met achzijdige kristallen zijn, in het water zich geheel laten oplossen, en in het vuur tot eene witte sponsachtige stof opzwellen.

AMMONIA. (ZOUTZURE)

MURIAS AMMONIAE.

*AMMONIAK ZOUT.**SAL AMMONIACUS.*

Een zout uit zoutzuur en ammonia bestaande; het is witachtig, komt voor onder de gedaante van rondachtig uitgcholde koeken, heeft eenen zoeten nasmaak, vervliegt geheel in een sterk vuur, en vervloeit niet in de lucht. Eene oplossing van hetzelfde moet de kleur van blaauw papier nauwelijks iets veranderen; en door er eene oplossing van onderkoolstofzure potasch of zoutzure zwaaraarde bij te voegen, niet troebel worden. Het moet opgeheven, niet gesmolten zijn.

ARSENIKIG ZUUR.

ACIDUM ARSENICOSUM.

*RATTENKRUID.**ARSENICUM ALBUM SUBLIMATUM.*

Eene zamengepakte zeer zware, ondoorschijnende, witte broze stof, welke op de doorbraak glanzig, van eenen scherpen zoetachtigen smaak en allervergiftigendst is, zich in water laat oplossen, op eene glimmende kool gestrooid, als een witten rook vervliegt, en eenen knoflook-reuk

verspreidt; zij besmet de gepolijste oppervlakte der metalen, welke aan dezen rook blootgesteld worden, met eene witte vlek: op eene gloeiende koperen plaat laat zij eene zwarte vlek na, welke naauwelijks uit te wisschen is.

BARNSTEEN.

SUCCINUM.

GELE AMBER.

AMBRA FLAVA.

Een vaste aardhars, die van eenen plantaardigen oorsprong schijnt te zijn; zij is broos, geel, rood of witachtig, op de breuk effen, door wrijving wordt zij elektrisch, en geeft, wanneer zij tot poeder gewreven wordt, eenen aangename reuk van zich; de beste soort is de gele of citroenkleurige doorschijnende, welke, op het vuur gestrooid, smelt, en met eenen aangename reuk verbrandt.

BISMUTH.

BISMUTHUM.

Een broos blinkend metaal, van een bladerig weefsel, van eene witte, naar het roode zweemende kleur, op een zacht vuur smeltende, en in salpeterzuur oplosbaar.

BITTERAARDE. (ZWAVELZURE)

SULPHAS MAGNESIAE.

BITTER BUIKOPENEND ZOUT.

ENGELSCHE ZOUT.

EPSOMS ZOUT.

SAL CATHARTICUS AMARUS, SAL

ANGLICANUS, SAL EBSHAMENSIS.

Een zout, uit zwavelzuur en bitteraarde bestaande, het is wit, met kleine zuilvormige kristallen, van eenen scherpen bitteren smaak, het lost zich gemakkelijk in water op, en wordt dan door bijvoeging van eene warme oplossing van onderkoolstofzuur loogzout troebel, met hetzelfde is steeds zoutzure bitteraarde verbonden, waardoor het in de open lucht vervloeit.

BOLUS. (ARMENISCHE)

BOLUS ARMENA.

Eene geel roode, op het gevoel vette en gladde, aan de tong klevende klei.

GOUD. (BLAD-)

AURUM FOLIATUM.

Zuiver goud, tot zeer dunne bladen geslagen, alleen in overzuurd zoutzuur en salpetrigzuur-zoutzuur oplosbaar.

KALK. (GEWONE)

CALX VENALIS.

LEVENDIGE KALK.

CALX VIVA.

Zij wordt uit kalksteen door hevig branden bereid; zij moet bijtend en ligt zijn, op het aanslaan geluid geven, het water gretig inzuigen, met hetzelfde vereenigd, zeer heet worden en tot poeder overgaan; in de open lucht vervallen, met zuren weinig of niet opbruisen.

Door branding verkrijgt men ook eene goede kalk uit de schalen der schelpdieren.

KALK. (ONDERKOOLSTOFZURE)

SUBCARBONAS CALCIS.

WIT KRIJT.

CRETA ALBA.

Eene witte, drooge, wrijf bare, smeltende, het water inzuigende zelfstandigheid. Hetzelve moet licht en niet zandig zijn, en zich gemakkelijk in koud salpeter zuur laten oplossen.

WIT MARMER.

MARMOR ALBUM.

Een vaste kalksteen, uit bijna kristalvormige ongeregeld zamengevoegde schubben bestaande, en waarin geene vlekken of aderen te zien zijn.

KOPER.

CUPRUM, VENUS.

Een rekbaar, blinkend, roskleurig metaal, hetwelk in de open lucht en in het water een' groenen roest krijgt, met eene groene vlam brandt, en aan de vloeijende ammonia eene blaauwe kleur mededeelt.

KOPER (ONDERAZIJNZUUR)

SUBACETAS CUPRI.

KOPERROEST OF SPAANSCH GROEN.*AERUGO seu VIRIDE AERIS.*

Het moet eene naar het blaauwe hellende kleur hebben, droog zijn, in de open lucht niet wegsmelten, geen zouten smaak hebben, en geheel in azijnzuur oplosbaar wezen.

KOPER. (ZWAVELZUUR)

SULPHAS CUPRI.

BLAAUWE VITRIOOL OF CYPRI- SCHE VITRIOOL.*VITRIOLUM COERULEUM seu CYPRIUM.*

Een zout uit zwavelzuur en het tweede koperoxyde bestaande, van eene fraaije blaauwe of saffier kleur, en eenen scherp, wrangen,

walgelijken metaalsmaak, in de open lucht, op de oppervlakte witachtig, doch niet geelachtig wordende.

KWIK.

HYDRARGYRUM.

LEVENDIG ZILVER OF KWIK.

ARGENTUM VIVUM seu MERCURIUS.

Het behoort helder te glanzen en met volmaakt kogelronde bolletjes te vlieten; met overgehaald water gewreven, dit niet morsig te doen worden. Uit het eene drooge glas in het andere dikwijls overgegoten, geen vliesje op de oppervlakte te bekomen, en op het vuur langzaam, doch geheel te vervliegen.

KWIK (ROODE TWEEDE GEZWAVELDE)

DEUTOSULPHURETUM HYDRARGYRI RUBRUM.

KUNSTVERMILJOEN IN STUKKEN.

CINNABARIS FACTITIA IN MASSIS.

Deze bereiding moet in de winkels in stukken voorkomen, welke door den Artsenijmenger tot poeder worden gewreven. Deze stukken moeten zamengepakt zijn, een kristalachtig weefsel en donker roode kleur hebben, tot poeder wrijf-

baar zijn, en in sterk vuur geheel vervliegen. Op eene gloeiende kool geworpen, moet het vermiljoen eenen zwavelachtigen reuk verspreiden, en met eene heldere blaauwe, geenszins roode, vlam branden.

LOOD.

PLUMBUM, SATURNUS.

Een rekbaar week metaal, van eene dof blaauwe snel veranderlijke kleur, 't geen door wrijving eenen bijzonderen reuk van zich geeft.

LOOD. (AZIJNZUUR)

ACETAS PLUMBI.

LOODSUIKER, LOODZOUT:

SACCHARUM SATURNI, SAL SATURNI.

Een zout, bestaande uit het eerste loodoxyde en azijnzuur: het is witachtig, bijna doorschijnend, met naaldvormige kristallen, zoet, zeer zamentrekkend, in gezuiverd water geheel oplosbaar: het behoort door vochten met koolstofzuur bezwangerd, naauwelijks troebel te worden; wanneer men het op gloeiende kolen werpt, moet het niet ontploffen.

LOOD. (ONDERKOOLSTOFZUUR)
 SUBCARBONAS PLUMBI.

LOODWIT.

CERUSSA.

Dit is zeer zwaar, van eene sneeuw witte kleur, met lijnolie tot een deeg gekneed, moet het geheel tot lood in den metaalstaat terug gebragt kunnen worden.

De vervalsching met krijt moet door zoutzuur onderzocht worden.

OXYDE. (EERSTE HALFGLAZIG LOOD-)
 PROTOXYDUM PLUMBI SEMIVITREUM.

GOUD-GLID.

LYTHARGYRIUM.

Een licht geel-roodachtig oxyde, 't welk schilferachtig en op het aanraken vettig is. Men make van het zoodanige geen gebruik, 't welk in vloeijende ammonia getrokken, aan deze eene blaauwachtige kleur mededeelt.

OXYDE. (ROODE TWEEDE LOOD-)

DEUTOXYDUM PLUMBI RUBRUM.

MENIE.

MINIUM.

Een helder rood oxyde; het moet een zeer fijn en zeer zwaar poeder zijn, wanneer het op

wit papier gewreven wordt, (dit eenigzins geel kleuren; met vet vermengd, moet het door het vuur geheel tot metaal terug gebragt kunnen worden.

OXYDE. (NATUURLIJK ZWART LAATSTE BRUINSTEEN-)

PEROXYDUM MANGANESII NIGRUM NATIVUM.

BRUINSTEEN.

MAGNESIA NIGRA.

Een zwaar, broos, blinkend, smettend laatstmetaal-oxyde, van een vezelachtig weefsel; men kieze het zwarte, 't welk op het vuur gelegd, niet smelt, en geen' reuk van zich geeft. Wanneer men er zoutzuur opgiet, moet het, koud zijnde, dampen van overzuurd zoutzuur van zich geven. Nimmer moet men bruinsteen gebruiken, die reeds tot poeder gewreven is, zoo als deze in den handel voorkomt, daar dezelve somtijds met vreemde zelfstandigheden vervalscht wordt.

OXYDE MET KIESELAARDE (KOBALT)

OXYDUM COBALTI CUM TERRA SILICEA.

BLAAUWSEL.

SMALTUM.

Een blaauw met kieselaarde gesmolten oxyde,

tot een zeer fijn poeder gebragt door het slibben met water.

OXYDE (ROOD NATUURLIJK IJZER-)

OXYDUM FERRI NATIVUM RUBRUM.

BLOEDSTEEN.

HAEMATITES LAPIS.

Eene mijnstoffe, die zeer rijk is aan ijzeroxyde, uit vaste klompen, met sijne straalwijze vezels, bestaat, en sijn gewreven, zich als een rood poeder voordoet.

OXYDE. (GRIJS ZINK)

OXYDUM ZINCI CINEREUM, TUTIA.

Dit is zamengepakt matig zwaar, met kleine knobbels bezet, en van eene bruinachtig grijze kleur, de grijze breuk is somwijlen glanzig door bolletjes van zink in den metaalstaat, die in hetzelfde gevonden worden.

OXYDE (NATUURLIJK ZINK)

OXYDUM ZINCI NATIVUM.

KALAMIJNSTEEN, KALMIJN.

LAPIS CALAMINARIS, CALAMINA.

Een zwaar zamengepakt oxyde, voornamelijk met ijzer oxyde en kieselaarde besmet, grijs van kleur, naar het licht en hoog gele, donker bruine, of roode hellende.

OXYDE. (ONZUIVER ZINK)

OXYDUM ZINCI IMPURUM.

WITNIET.

NIHIL ALBUM, POMPHOLYX.

Een oxyde, 't welk onder de herstelling van zink en het bereiden van geel koper wordt opgeheven, ligt, nauwelijks zamenhangend, wit, smakeloos, en zonder reuk is, in koud zwavelvuur moet het oplosbaar zijn.

POTASCH (SALPETERZURE)

NITRAS POTASSAE.

SALPETER.

NITRUM.

Een zout uit salpeterzuur en potasch bestaande; het doet zich voor als prismatische zeshoekige kristallen, met piramiedachtige insgelijks zeshoekige toppen, en is van eenen verkoelenden smaak. Men verkieze vooral het zuivere drooge wel gekristalliseerde zout, met brandbare zelfstandigheden vereenigd, in het vuur helder ontploffende, en dat, wanneer bij hetzelfde eene oplossing van een onderkoolstofzuur loogzout gevoegd wordt, geene of althans zeer weinig aarddeelen laat vallen.

POTASCH.

POTASCH. (ZWAVELZURE)

SULPHAS POTASSAE.

WIJNSTEEN VITRIOOL.

TARTARUS VITRIOLATUS.

Een zout uit zwavelzuur en potasch bestaande; het is wit, vast, in zeshoekige kristallen, met spitse piramiedswijze toppen, de smaak is bitterachtig, bijna walgelijk, in de open lucht moet het even min niteen vallen als wegvloei-
jen, in het vuur afknappen. Men kieze zoodanig zout uit, dat goed gekristalliseerd, en niet in poeder, noch met ijzer of koper besmet is.

SODA. (ONDERBORAXZURE)

SUBBORAS SODAE.

BORAX.

BORAX.

Het wordt uit een zout, dat in Indië als zoodanig voorkomt, en Tinkal heet, door zuivering bereid. De kristallen moeten van elkan-
der afgezonderd, zuilvormig, groot, halfdoor-
schijnend, glanzend en ongekleurd zijn; de
smaak moet in het begin zoetachtig, daarna
meer naar het bittere zweemende en loogzoutig
zijn. Met zuren moet het geene opbruising ver-
oorzaken, en opgelost zijnde, door bijvoeging van
eene potasch loog, geen bezinksel laten vallen.

SODA. (ZOUTZURE) *(SODIUM CARBONATUM)*

MURIAS SODAE. *(SODIUM CARBONATUM)*

**GEMEEN ZOUT, ZEEZOUT, KEU-
KENZOUT.**

*SAL COMMUNIS, SAL MARINUS, SAL
CULINARIS.*

Een zout uit zoutzuur en soda bestaande, wit van kleur, zout van smaak, het heeft taarling-
sche doorschijnende kristallen, die in eene drooge lucht noch uit een vallen, noch ligt vervloeijen.

SODA. (ZWAVELZURE)

SULPHAS SODAE. *(SODIUM SULFATUM)*

WONDERZOUT VAN GLAUBER.

SAL MIRABILIS GLAUBERI.

Een zout uit zwavelzuur en soda bestaande, wit, doorschijnend, in groote prismatische kristallen, van eenen eerst verkoelenden, daarna meer bitteren smaak; gemakkelijk in water op te lossen; eene heldere oplossing van hetzelfde moet door onderkoolstofzure loogzouten niet troebel worden, het ontploft of knapt in het vuur niet af, maar het smelt; in de open lucht valt het uiteen. Men vermijde het zout, dat met bruinsteen of ijzeroxyde besmet is.

SPIESGLANS. (NATUURLIJK GEZWAVEL-
DE) **SULPHURETUM STIBII NATIVUM.**

RUWE SPIESGLANS.
ANTIMONIUM CRUDUM.

Eene zware vaste stoffe, welke schitterende naaldvormige blaauw-grijze stralen, of kristalachtige strepen vertoont, in het vuur smeltende, een reuk als van brandende zwavel van zich geeft, en eindelijk geheel en al vervliegt. Het breedste gedeelte van den kegel of koek, zoo als die uit de erts gesmolten wordt, is sponsachtig, ligt, onzuiver, en moet wegens de geringe hoeveelheid van metaaldeelen worden verworpen. Hetgeen van den kegel overig is moet gelijkmatig tot poeder gewreven worden.

STEENOLIE. **PETROLEUM.**

Eene vloeibare gele of roodachtige aardhars, den reuk van barnsteen, en een' scherpen smaak hebbende, in wijngeest onoplosbaar.

Zij moet van de zwarte steenolie onderscheiden worden, welke dikker is en sterker ruikt.

TIN.
STANNUM, JUPITER

Een rekbaar, wit, bijna zilverkleurig week metaal, 't welk zich met een zeker gekraak laat buigen. Tot artsenijsmengkundig gebruik is die soort de beste, welke van Malacca en Banca komt. De eerste heeft den naam van *tin in inktkokers*. De laatste komt in groote, langwerpige, balkvormige, zware blokken voor. Men hoede zich voor die soort, welke hier te lande door de werklieden gebezigt wordt om keukengereedschappen te vervaardigen, dewijl zij dezelve, tot groot nadeel der gezondheid, met lood vermengen; men wachte zich ook voor het engelsche tin, hetwelk met koper en bismuth besmet is.

IJZER.

FERRUM, MARS.

Een grijs-blaauwkleurig metaal, dat door den zeilsteen wordt aangetrokken. Het gewone ijzer-vijsel is dikwijls met koperdeelen besmet, hetgeen echter door vloeijende ammonia, welke daardoor eene blaauwe kleur verkrijgt, gemakkelijk ontdekt wordt.

IJZER MET ALUINAARDE. (BLAAUW-ZUUR)

PRUSSIAS FERRI CUM ALUMINA.

BERLIJNSCH BLAAUW.

COERULEUM BEROLINENSE.

Het moet eene heldere zeer donkerblauwe kleur hebben, ligt zijn, de breuk moet niet glanzig zijn, en hetzelfde gemakkelijk tot poeder kunnen gewreven worden.

IJZER. (ZWAVELZUUR)
SULPHAS FERRI.

GROENE VITRIOOL, IJZER VI-
TRIOOL.

VITRIOLUM VIRIDE MARTIS.

Een zout uit zwavelzuur en ijzer oxyde bestaande, van eene groene kleur, en eenen zamentrekkenden smaak, met ruitvormige of zeskantige kristallen. Behalve de gewone Engelsche vitriool, is er nog eene Hongaarsche en Romeinsche soort, die men tot geneeskundig gebruik echter niet moet bezigen. De artsenijsmenger moet dit zout zelf bereiden, daar het zoodanige, dat dagelijks verkocht wordt, meestal onzuiver is.

ZILVER. (BLAD-)

ARGENTUM FOLIATUM.

Zuiver zilver, tot zeer dunne bladen geslagen, wanneer het met vloeijende ammonia vermengd wordt, moet er geene blaauwe kleur ontstaan.

ZILVER. (KAPEL-)

ARGENTUM CUPELLATUM.

Een blank, fraai, glauzig, klinkend, rekbaar metaal: het moet met salpeterzuur eene heldere oplossing maken, die door het bijvoegen van ammonia niet blaauw wordt.

ZINK.

ZINCUM.

Een weinig rekbaar metaal, 't welk zich als platen of tegels voordoet, eenen blaauwen, bijna zilverachtigen glans heeft, taai en op het vuur smeltbaar is; met eene bleekgroene vlam brandt, en voor het grootste gedeelte zich in de gedaante van witte vlokken laat opheffen. Men kieze het Indische of Luiksche zink, nimmer dat van Goslar, daar dit laatste met verschillende andere metalen, vooral met ijzer en koper besmet is.

ZINK. (ZWAVELZUUR)

SULPHAS ZINCI.

WIT VITRIOOL, ZINK VITRIOOL.
VITRIOLUM ALBUM, VITRIOLUM ZINCI.

Een zout uit zwavelzuur en zink-oxyde bestaande: het is witachtig, zeer zamentrekkend van smaak; komt in kegelvormige korrelige klompen voor, die naar suiker zweemen. Het geen men koopt is meestal met ijzer of andere metaaldeelen besmet. Tot artsennijmengkundig

gebruik moet men het of zelf bereiden of zuiveren.

ZWAARAARDE. (ZWAVELZURE)

SULPHAS BARYTAE.

ZWAAR SPAATH.

SPATHUM PONDEROSUM.

Een zout, uit zwavelzuur en zwaaraarde bestaande, als zoodanig in de natuur voorkomende, zeer zwaar, broos met bladerige prismatische ruitvormige kristallen, van een' glasglans, in water onoplosbaar. Men kieze die soort, welke zich wit voordoet, zonder dat er metaaldeeltjes aanhangen.

ZWAVEL.

SULPHUR.

GEWONE ZWAVEL.

SULPHUR VULGARE.

Deze wordt door opheffing uit kiesachtige zelfstandigheden bereid. De onregelmatige klompen worden vervolgens gesmolten, en men geeft ze de gedaante van vaste, citroengele, of geelgroenachtige cilinders, die op het vuur geworpen met eene blaauwe vlam branden, en eenen zuren verstikkenden damp geven. Zwavel, die eene roodachtige kleur heeft, moet verdacht

worden, van met rattenkruid bezwangerd te zijn, hetgeen men ontdekt, wanneer zij met salpeter gebrand, en daarna in water opgelost, door salpeterzuur zilver als een rood poeder wordt neergeploft. Door opheffing gezuiverd, is zij onze gewone gezuiverde zwavel, gewoonlijk bloem van zwavel.

ZWAVELZUUR.

ACIDUM SULPHURICUM.

*VITRIOOLZUUR OF VITRIOOL
OLIE.*

ACIDUM VITRIOLICUM seu OLEUM
VITRIOLI.

Een vloeijend zuur, van een olieachtig voorkomen, met water vermengd, eenen aanmerkelijken graad van hitte ontwikkelende: het moet doorschijnend zijn, geen bezinsel laten vallen, en zes en zestig graden houden. Hetgeen in Duitschland uit zwavelzuur ijzer verkregen wordt, is donkerder van kleur, geeft eenen zwaveligen reuk van zich, en is somwijlen met ijzer of koperdeelen besmet. Hetgeen elders door de verbranding van zwavel bereid, en meestal hier te lande gebruikt wordt onder den naam van Engelsche vitriool-olie, is minder sterk dan de vorige soort, helderder, dampt niet in de open lucht, doch is dikwijls met looddeelen besmet.

ZELFSTANDIGHEDEN UIT HET

PLANTENRIJK.

AALBEZIE. (ROODE)

RIBES RUBRUM.

Een heester, die van zelf in de kreupel- en andere bosschen, en op meer plaatsen van ons vaderland groeit, en menigvuldig in de tuinen gekweekt wordt.

ROODE AALBEZIE, de versche beziën.

RIBES RUBRUM.

Verkoelende, zuurachtig-zoete, kogelronde, als een erwt groote, genavelde, saprijke, fraai roode beziën. Zij worden door kweeking grooter.

AALBEZIE. (ZWARTE)

RIBES NIGRUM.

Een heester, die op lage plaatsen en bij beken van zelf groeit en in de tuinen gekweekt wordt.

ZWARTE AALBEZIE, de versche beziën en bladen.

RIBES NIGRUM.

De beziën zijn zwart, kogelrond, van de grootte van eene erwt en iets meer, genaveld,

glimmend. Zij bevatten een donker bloedkleurig vocht, dat eenen min aangenamen muffen reuk en zoetachtigen smaak heeft.

ACACIA. (WARE)

ACACIA VERA.

Een boom in verschillende streken van Afrika gemeenzaam.

GOM, ARABISCHE GENAAMD.

GUMMI ARABICUM.

Het zijn kluitjes van verschillende grootte, welke droog, hard, rimpelig, op de breuk glinsterend, bijna doorschijnend geel of roodachtig van kleur en slijmig zijn. Men verwerpe de morsige, roode, bruine en zwartachtige stukken, die in water moeijelijk smelten.

AGRIMONIE. (GEMEENE)

AGRIMONIA EUPATORIA.

Eene voortdurende plant, in zonachtige weiden aan heggen en open wegen te vinden.

AGRIMONIE, het kruid.

AGRIMONIA.

Dit kruid is van een bijna specerijigen, ligt

bitteren, eenigzins wrangen smaak. De bladen zijn afgebroken gevind, de blaadjes eirond, gezaagd, met een gesteeld topblaadje.

ALANT. (GEMEEN)

INULA HELENIUM.

Eene voortdurende plant in vette en vochtige weiden, men kweekt ze in de tainen.

ALANT, de wortel.

HELENIUM, ENULA.

Eene spilvormige, vleesige, dikke wortel, wanneer dezelve versch is, van buiten bruin, gedroogd zijnde, lichter van kleur, van binnen wit, stijfselachtig en scherp-bitterachtig.

ALOË. (SOCOTRIJNSCHE)

ALOË SOCOTRINA.

Eene voortdurende plant uit Oost-Indië en Zuid-Afrika.

SOCOTRIJNSCHE ALOË, het drooge extract.

ALOË SUCCOTRINA.

Het is zwartachtig rood, purper glanzig, blinkend, doorschijnend, tot poeder gewreven van eene goudgele kleur en schitterende; de

smaak is bitter specerijig, de reuk specerijig, en als die der myrrhe; het is in verdunden wijngeest oplosbaar.

Aan de Kaap de Goede Hoop verzamelt men eene andere soort van Aloë, die met de socotrijsche overeenkomst heeft, uit het gedroogde sap van de bladen der *Aloë spicata*: deze soort wordt de kaapsche genoemd; zij is minder doorschijnend dan de socotrijsche, de reuk minder aangenaam specerijig, en de kleur van het poeder is oker, en niet goudgeel.

ALOË. (GEWONE)

ALOË VULGARIS.

Een heester die op Barbados, Jamaica, aan de Kaap de Goede Hoop en in Oost-Indië gevonden wordt.

HET GEDROOGDE EXTRACT, gewoonlijk **LEVER-ALOË**.

ALOË HEPATICA.

De lever-aloë is donkerder van kleur, harder, drooger, zwaarder, niet zoo blinkend als de socotrijsche of kaapsche; zij is daarenboven niet doorschijnend, van een' meer walgelijken bitteren smaak, en van een sterkeren, doch minder aangenaamen reuk.

ROS ALOË.

ALOË CABALLINA.

Heeft een' allernaangenaamsten stank; der-
zelve donkerder kleur, en zichtbare onzuiver-
heid, doen haar genoegzaam van de overige
soorten onderkennen.

ALPINIE. (GALANG)

ALPINIA GALANGA.

Eene voortdurende plant in Oost-Indië.

KLEINE GALANG, de wortel.

GALANGA MINOR.

De wortel is takkig, knoopig, rond, en met
dwarsche ringen omgeven, van buiten zoo wel
als van binnen donkerros van kleur, van een'
scherpen specerij-smaak.

ALPINIE. (KARDAMOM)

ALPINIA CARDAMOMUM.

Eene voortdurende plant op bergachtige plaat-
sen van Malabar.

KLEINE KARDEMOM, het zaad.

CARDAMOMUM MINUS.

In eene driekleppige en vliezige schel, zijn

hoekige rimpelige zaden van velerlei gedaante besloten, gebroken zijnde, geven zij eenen specerijigen en sterken reuk van zich; de smaak is aangenaam geurig, bitterachtig, scherp en kamferachtig. Men moet de zaden in hunne schel bewaren.

ALSEM. (AVERUIT)

ARTEMISIA ABROTANUM.

Eene voortdurende plant in Nederlandsch zuidelijk gedeelte en het Oosten.

AVERUIT, het kruid, de toppen.
ABROTANUM.

Het kruid is bitter, geurig, met zeer talrijke borstelige bladen. Door aankweken worden de krachten van hetzelfde versterkt.

ALSEM. (WARE)

ARTEMISIA ABSINTHIUM.

Eene inlandsche voortdurende plant, die in de tuinen gekweekt wordt.

GEMEENE ALSEM, het kruid, de toppen.
ABSINTHIUM VULGARE.

Een zeer bitter, geurig kruid, dat versch

zijnde, min of meer bedwelmt, met zamengestelde kleine bijna kogelronde, hangende bloemen, het ontvangbed is vlokking, en de blaadjes zijn zamengesteld en veelsnedig.

ALSEM. (WORMDRIJVENDE EN ARABISCHE)

ARTEMISIA CONTRA ET ARTEMISIA IUDAICA.

Oost-Indische heestertjes, die in Persie, Syrie en Palestina veelvuldig voorkomen.

ZEVERZAAD, de toppen, gewoonlijk het zaad genoemd.

SANTONICUM, CINA, SINA, CONTRA, ZEDOARIA.

Het zijn kleine, langwerpige, geelachtig groene lichaampjes, met een' bitteren scherpen smaak; men onderscheidt hetzelfde van het zaad der gemeene reinevaren door hunne grootte, reuk en het tusschengemengd kaf.

AMANDEL. (GEWONE)

AMYGDALUS COMMUNIS.

Een boom, welke in het noorden van Africa in 't wild groeit; in Italie, Frankrijk en Sicilie wordt dezelve in overvloed gekweekt, en verdraagt ons klimaat wel.

DE ZOETE EN BITTERE PITTEN, ge-
woonlijk ZOETE EN BITTERE AMANDELEN.

ZOETE AMANDELEN.

Men verschaffe zich de Italiaansche of Floren-
tijnsche, die langer en aangener van smaak
zijn. Men moet de aangestokene, gebrokene,
vunse of oude verwerpen.

DE BITTERE AMANDELEN komen
met de zoete overeen, maar de smaak van de-
zelfde is bitter. Men moet ze beide met de bui-
tenste schel bewaren.

AMANDEL (PERSIK)

AMYGDALUS PERSICA.

Een boom die in Persien wast, doch bij ons
veelvuldig gekweekt wordt.

PERSIK, de bloemen.

PERSICA.

Roodachtig wit van kleur, van een' zachten
reuk en bitteren amandelsmaak.

AMBERBOOM. (VLOEIENDE)

LIQUIDAMBAR STYRACIFLUA.

Een boom der warme streken van Noord-
America.

VLOEIENDE

VLOEIENDE STYRAX, een balsem.
STYRAX LIQUIDA.

De balsem heeft de dikte van honig, is grijs naar het groene hellende, scherp, specerijig.

AMMONIAK-GOM, eene Gom-hars.

AMMONIACUM GUMMI.

Deze gomhars is, wanneer zij versch is, van een witachtig gele kleur, met melkwhite korrels; wanneer zij echter ouder is, bestaat zij uit eene geelachtige of rosachtige zelfstandigheid, met roodachtige korrels doormengd; de reuk is sterk, balsemachtig, walgelijk, de smaak zoetachtig en ligt bitter. Men moet zoodanige verwerpen, welke met vreemde deelen besmet is.

WILLDENOW heeft beweerd, dat de Gom-Ammoniak uit den GOMGEVENDEN BEERENKLAUW (**HERACLEUM GUMMIFERUM**) bereid wordt; maar hare ware oorsprong is tot dus verre nog twijfelachtig.

ANEMONE. (VELD)

ANEMONE PRATENSIS.

Eene voorjaarsplant, op dorre zonachtige velden, in Duitschland groeiende.

VELDKRUKENSHELLE, het bloei-
jende kruid.

PULSATILLA NIGRICANS.

Het kruid is allerscherpst en brandend; heeft een' omwonden bloemsteel, aan de punt terug gebogen bloembladen, en dubbelvinnige bladen. Het is niet ongelijk aan de GEMEENE ANEMONE, (*ANEMONE PULSATILLA*) deze is echter hooger, ruiger, heeft eene grootere bloem en regte bloembladen.

ANGELIKA. (TUIN)

ANGELICA ARCHANGELICA.

Eene tweejarige plant, die in Lapland, Noorwegen, IJsland, van zelfs groeit, en hier in de tuinen gekweekt wordt.

ENGELWORTEL, de wortel, het zaad.

ANGELICA.

De wortel, welke men niet voor het tweede jaar moet uitgraven, moet versch, dik, rimpe-
lig, vezelig, donker bruin zijn, en een gedeelte van den stengel aan dezelve van onderen vast zitten. Naar de lengte geklieft, laat zij in de kleine buisjes eene gele gom-hars zien, die eenen zeer sterken naar muskus zweemenden reuk heeft.

Men moet deze niet met de BOSCH-ANGELIKA (ANGELICA SYLVESTRIS) verwarren, die minder sterk van reuk en kleiner is, en de genoemde buisjes mist.

ANGELIER. (TUIN) de roode verscheidenheid.

DIANTHUS CARYOPHYLLUS.

Eene voortdurende plant in Italië en op de Zwitsersche Alpen groeiende, zij wordt bij ons gekweekt.

ROODE ANGELIER, de bloemen, die TUNICAE genoemd worden.

CARYOPHYLLUS RUBER.

De bloembladen zijn gekarteld, donker karmezijn rood van kleur, met een' ligt specerijigen reuk, die in de gedroogde vervliegt, de smaak is bitterachtig, zoet en eenigzins zamentrekkend.

AREKA. (KATCHOU)

ARECA CATECHU.

Een Bengaalsche palm.

KATCHOU gewoonlijk JAPANSCHE

AARDE. CATECHU, het waterig extract.

Zij bestaat uit harde, broze, drooge, zwartachtige stukken, die in water zinken; op de breuk blinken, zeer donker bruin van kleur, zamentrekkend en zoetachtig van smaak zijn. Men verwerpe zulke stukken, die met zand of vuil besmet zijn, en door het speeksel niet opgelost worden.

ARISTOLOCHIE. (SLANGEN)

ARISTOLOCHIA SERPENTARIA.

Eene voortdurende plant uit Virginië en Carolina.

VIRGINISCHE SLANGENWORTEL, de wortel.

SERPENTARIA VIRGINIANA.

De wortel schiet uit een hoofdje lange gebogene in een gewarde vezeltjes uit; zij is specerijig, eenigzins bitter van smaak, met een kamferachtigen reuk.

AZIJN. (WIJN)

ACETUM VINI.

Een zuur vocht, uit de zure gisting des wijns ontstaande; het moet aangenaam, verkwikkend van smaak zijn, daarenboven helder, geelachtig wit van kleur, en een dertigste deel van zijn

eigen gewigt, aan gezuiverde potasch kunnen verzadigen. De vervalschingen met koper en zwavelzuur moeten door proefmiddelen onderzocht worden.

BALSEM. (BRASILIAANSCH)

AMYRIS ELEMIFERA.

Een Zuid-Amerikaansche boom.

ELEMI, eene hars.

ELEMI.

De stukken hars zijn bolrond, gemeenlijk in palmbleden gewikkeld, harsachtig, groenachtiggeel, van buiten hard, doch inwendig wecker, zij hebben eenen fenkel reuk.

BALSEM. (KATAF) zie MIRRE.

AMYRIS KATAF.

BALSEMHOUT. (WELRIEKEND)

MYROXIJLON PERUIFERUM.

Een boom uit Zuid-Amerika, die vooral op de heetere plaatsen van *Terra Firma* gevonden wordt.

PERUAANSCH, of **ZWARTE**
INDISCHE BALSEM, een balsem.

BALSAMUM PERUVIANUM seu **INDICUM**.

Deze heeft eenen scherp en specerijigen smaak, en aangenaamen Benzoë reuk; wanneer men hem in kokend water druppelt, scheidt hij zich in een ligter deel, dat als een vliesje op het water drijft, en in een zwaarder, dat naar den grond zinkt. Hij lost zich in wijngeest op, maar verbindt zich volstrekt niet met vette oliën. De echte balsem verbindt zich zonder zichtbare veranderingen met zwavelzuur, doch zoo dezelve met Copaïve balsem vervalscht is, zwelt het mengsel sterk, en geeft zwaveldampen op.

BALSEMKRUID. (GEMEEN)

OCYMUM BASILICUM.

Eene Indischejarige plant, die bij ons zeer veel in de tuinen gekweekt wordt.

BALSEMKRUID, het kruid.

BASILICUM.

Het kruid is geurig, heeft kleine haartjes, gesteelde, eironde, gladde, geheel effenrandige, aan de onderzijde gestippelde bladen.

BEERENKLAUW. (GOMGEVENDE) zie
AMMONIAK-GOM.

HERACLEUM GUMMIFERUM.

BEERWORTEL. (FENKEL)

MEUM FOENICULUM.

Eene tweejarige plant, die op de zaadvelden in Zuid-Nederland groeit, en in de tuinen gekweekt wordt.

FENKEL, de wortel, het zaad.

FOENICULUM.

De wortel is specerijig, zoetachtig, takkig en wit; de zaden zijn ook zoetachtig, specerijig, langwerpig, gestreept en bleek van kleur.

Er bestaat eene verscheidenheid, die men Duitse Fenkel noemt, met kleinere zaden, die eene bruine kleur en meer geurigen reuk hebben.

BILSENKRUID. (ZWART)

HYOSCYAMUS NIGER.

Eene tweejarige plant op bouwvallen en vette gronden in Europa; die in de tuinen gekweekt wordt, verliest hare krachten.

BILSENKRUID, de versche bladen en het zaad.

HYOSCYAMUS.

De bladen omvatten den steng, zijn bogtig, stekelig, smerig, met een' zeer bedwelmenden reuk.

De zaden zijn klein, bijna rond, aschgrauw.

BINGELKRUID. (EENJARIG)

MERCURIALIS ANNUA.

Eenejarige plant op schaduwrijke plaatsen in Nederland.

BINGELKRUID, het kruid.!

MERCURIALIS.

De steng is gearmd, de bladen zijn glad; versch zijnde, hebben zij eenen onaangenaamen reuk en zouten bitterachtigen smaak.

BLAARSCHORS. (GEWONE)

DAPHNE MEZEREUM.

Een heester die in Frankrijk, Spanje en Zuid-Duitschland veel groeit, en bij ons gekweekt wordt.

PEPERBOOMPJE, de schors **GAROU** genaamd.

MEZEREUM.

Het is eene zeer scherpe, dunne, strookleurige schors, aan de binnenste oppervlakte zijde-achtig, met eene donkerkleurige opperhuid bedekt.

BLOEDHOUT. (KAMPÈCHE)

HAEMATOXYLON CAMPECHIANUM.

Een boom uit het warmere gedeelte van Amerika.

KAMPÈCHEHOUT.**CAMPECHIENSE LIGNUM.**

Een hard, zwaar, bijzonder rood hout, van eenen eenigzins zamentrekkenden en zoetachtigen smaak.

BONPLANDIA. (DRIEBLADIGE)**BONPLANDIA TRIFOLIATA.**

Een boom die in Zuid-Amerika in de bosschen nabij Caronij en Alta Gracia groeit.

ANGUSTURA, de bast.**ANGUSTURA.**

De bast vertoont zich in de gedaante van bolronde stukken, van ongeveer anderhalf duim middellijns, bijna eene halve lijn dik, en meestal zes duim lang, doorgebroken moeten zij glimmend en harsachtig, nimmer vezelig zijn; van buiten zijn zij ongelijk en gegroefd, van eenen bruinen oker-gele kleur, en eenen bitteren, speerrijgen, bijna kaneelachtigen smaak. Wanneer zij tot poeder gewreven worden, hebben zij eene kleur die naar de kleur van Rhabarber zweemt.

In plaats van de eigenlijke Angustura-bast voert men somwijlen een' zeer vergiftigen bast uit Oost-indië aan. Deze heeft op de buitenste oppervlakte roestkleurige vlakken, de breuk der-

zelve is zwartachtig met harsachtige stippen, niet blinkende. Deszelfs smaak is allerbitterst en walgelijk, niet specerijig; hij ploft eene oplossing van zwavelzuur ijzer met een zwartachtig-groene kleur neder.

BOSWELLIA. (ZAAGTANDIGE)

BOSWELLIA SERRATA.

Een boom die op de bergen in Oost-indië voorkomt.

WIEROOK, een hars.

OLIBANUM.

De korrels zijn harsachtig, rond en langwerpig, geelachtig wit van kleur, half doorschijnend, van binnen blinkend, tot poeder wrijfbaar, heet, balsemachtig van smaak en in het vuur geworpen, welriekend.

BREM. (BEZEM)

SPARTIUM SCOPARIUM.

Een heestertje, dat op hooge zandige plaatsen in het wild groeit.

BREM, de toppen, het zaad.

GENISTA.

De bladen zijn drietallig, enkel, de takken

ongewapend hoekig; de smaak is bitter, walge-
lijk. Men verzamelt dezelve in den herfst.

BRANDEWIJN, van tien graden.

Dit is een vlugtig, geurig, helder vocht, dat uit
de geestige gisting van het druivensap ontstaat,
en door overhaling verkregen wordt. De soor-
telijke zwaarte moet tot die van het gezuiverd
water staan als: 0,931 of 0,936, tot, 1,000.

BRYONIE. (WITTE)

BRYONA ALBA.

Eene voortdurende plant op schaduwrijke
plaatsen veelvuldig groeiende.

BRYONIE. (TWEË HUIZIGE)

BRYONIA DIOECA.

Eene voortdurende plant, die bij de dorpen
en heggen groeit.

WILDE WIJNGAARD, de wortel.

BRYONIA.

De wortel is spilvormig, zeer dik, wit, tot
dwarsche schijfjes gesneden, is zij zeer kennelijk
door hare op een geschaarde ringen en stralen,
die van het middenpunt naar den omtrek
loopen.

De smaak van dezen wortel is bitter, scherp en walgelijk.

CENTAURIE. (BITTERE)

CENTAUREA BENEDICTA.

Eene eenjarige plant, die op de eilanden van den Archipel veel voorkomt, en bij ons in de tuinen gekweekt wordt.

GEZEGENDE DISTEL, het kruid.

CARDUUS BENEDICTUS.

Het bloeiende kruid is zeer bitter, met zamengestelde pijpsgewijze saffraankleurige bloemen, de bloemkelk is met de nabijgelegene bladen, door een spinnewebbig weefsel vereenigd.

CERAMIUM. (WORMDRIJVENDE)

CERAMIUM HELMINTHOCHORTOS.

Groeit in 't wild op de stranden van 't eiland Korsika.

WORMDRIJVEND CERAMIUM,
de geheele plant.

HELMINTHOCHORTON.

Een duim lang, uit vele sterke vezelen bestaande, walgelijk en zoutachtig van smaak, onaangenaam van reuk.

CICHOREI. (GEMEENE)**CICHOREUM INTYBUS.**

Eene voortdurende plant; men kieze die in 't wild groeijt boven de anderen.

CICHOREI, de wortel, het versche kruid.

CICHOREUM.

De wortel is spilvormig, geelachtig, een duim dik, geeft een melkachtig sap, en heeft een bitterachtigen smaak. Het kruid heeft tweevoudige steellooze bloemen, geschaarde bladen, de smaak van hetzelfde is bitter en scherpachtig.

CITROEN. (GEWONE)**CITRUS MEDICA.**

Een boom, die in het zuidelijk gedeelte van Europa te huis behoort.

CITROEN, de vrucht, en derzelve buitenste versche schel.

CITRUS.

Het zijn eironde vruchten, wier punt in een tepeltje eindigt, de grondvlakte is stomper; van binnen hebben zij een vliezig zuur merg; van buiten is de schel bultig, geel, met olierijke blaasjes voorzien.

De versche buitenste schel is sterk van reuk, en specerijig van smaak. Men verwerpe de meer kogelvormige, blekere vruchten, die eenen bitteren smaak, en een' minder aangename reuk hebben.

CITROEN. (ORANJE)

CITRUS AURANTIUM.

Een boom die in het zuidelijk Europa en het Oosten algemeen is, en bij ons in de oranjariën gekweekt wordt.

**CURASOUSCHE en SPAANSCHER
ORANJE.**

**AURANTIUM CURASSAVICUM et
HISPALENSE.**

De bladen en nog niet geopende versche bloemen, de onrijpe vruchten, het gedroogde of versche buitenste gedeelte van de schel, het geel.

De bladen zijn eivond, met een hartvormig toevoegsel aan den bladsteel, van een bitterachtigen verwarmenden smaak, en eenen doordringenden reuk.

De smaak der bloemen, *oranje-bloesems* genoemd, is bitter: wanneer zij versch zijn, is hare reuk alleraangenaamst, wanneer zij gedroogd zijn, verdwijnt dezelve bijna geheel.

De onrijpe vruchten zijn, gedroogd, groenachtig zwart, aangenaam specerijig en bitter.

De schel der vrucht is specerijig, aangenaam

bitter van smaak, het buitenste gedeelte der schel, noemt men het geel.

CITROEN ZUUR. (GEKRISTALLISEERD)

ACIDUM CITRICUM CRYSTALLISATUM.

De kristallen van het zuur, dat in den handel voorkomt, zijn onregelmatig van gedaante en klein, zij hebben een' zuren niet onaangenaamen smaak, geven geen reuk, of slechts een zeer ligt citroenachtigen van zich; op gloeiende kolen gelegd, smelten zij al kokende, en geven eene scherpe lucht van zich, terwijl zij eindelijk eene kleine kool overlaten.

CISTUS. (KANDISCHE)

CISTUS CRETICUS.

Een heester, die op de drooge en zandige heuvels van Kandia groeit.

GOM LADANUM of LABDANUM,

eene hars.

LADANUM seu LABDANUM.

Eene vaste, zwarte, zware hars, welke inéengerold, op de oppervlakte en op de doorbraak ruw is, gekaauwd, knarst zij tusschen de tanden, als of er zandkorrels onder gemengd waren. Hare smaak is ligt bitter, hare reuk aangenaam, in de vlam gehouden, verspreid zij eenen liefelijken rook.

DOODKRUID. (GEMEEN)**ATROPA BELLADONNA.**

Eene voortdurende plant, welke in omgehakte bosschen, en aan andere woeste schaduwrijke plaatsen, bijzonder in het zuidelijk gedeelte van Nederland in het wild groeit; door kweeking worden derzelve krachten verminderd.

NACHTSCADE, de wortel, de bladen.**BELLADONNA.**

De wortel is in den hoogsten graad bedwelmend, bijna houtachtig, dik, takkig, knoopig, met gelederen voorzien, morsig geel van kleur.

De bladen zijn eirond lancetvormig, van eene vae kleur.

DOORNAPPEL. (GEMEENE)**DATURA STRAMONIUM.**

Eenejarige plant, die op plaatsen daar bouwvallen zijn, aan heggen, op wegen, op mesthoopen, en aan de slooten van zelfs groeit.

DOORNAPPEL, het versche kruid, het zaad.

STRAMONIUM.

De bladen zijn groot, eirond, puntig, hoekig, getand-bogtig, gesteeld, geaderd, donker groen, van eenen bedwelmenden reuk.

De

De zaden zijn zwart, niervormig, rimpelig, zonder reuk, van een' walgelijken, bedwelmen- den smaak.

DORSTENIE. (TEGENGIFTIGE)

DORSTENIA CONTRAIERVA.

Eene voortdurende Peruaansche plant.

TEGENGIF WOITEL, de wortel.

CONTRAIERVA.

De wortel geeft uit een langwerpige, geknoopte, en knobbelige hoofde vele dunne vezels af, zij is van buiten ros van kleur, heeft eenen scherp- bitterachtigen smaak, en specerijigen reuk.

DUIVENKERVEL. (GENEESKRACHTIGE)

FUMARIA OFFICINALIS.

Eenejarige gemeenzaam voorkomende plant.

AARDROOK, het versche kruid.

FUMARIA.

De steng is uitgespreid, de bladen zijn zamengesteld, de blaadjes drielobbig, zeer dun; de smaak is bitter.

DUIZENDBLAD. (GEMEEN)

ACHILLEA MILLEFOLIUM.

Eene inlandsche voortdurende en gemeenzaam voorkomende plant.

DUIZENDBLAD, de bladen, de bloeiende toppen.

MILLEFOLIUM.

Het kruid is bitter-specerijig van smaak, heeft dubbel gevinde naakte bladen, met lijnregte getande verdeelingen en gegroefde stengels.

DUIZENDKNOOP. (BEEMD)

POLYGONUM BISTORTA.

Eene voortdurende plant in bergachtige streken en vochtige weiden.

NATERWORTEL, de wortel.

BISTORTA.

Eene bijkans vingerdikke, bijna rolronde, bogtige, met kringvormige rimpels voorziene, bruine of zwartbruine, van binnen roodkleurige, zeer wrang smakende, wortel.

EERENPRIJS. (BEEK)

VERONICA BECCABUNGA.

Eene voortdurende plant, veelvuldig aan beken, slooten en op vochtige plaatsen.

BEKEPUNGEN, het groene kruid.

BECCABUNGA.

Een bitter-specerijig kruid, met zijrissen, eironde platte bladen, en een' kruipenden steng. Die men in de lente verzamelt is werkzaam, de gedroogde zonder krachten.

EERENPRIJS. (GENEESKRACHTIGE)

VERONICA OFFICINALIS.

Eene voortdurende plant, in onvruchtbare bosschen.

EERENPRIJS, het kruid.

VERONICA.

Een bitterachtig kruid, met gesteelde zij-aren, tegen elkander overstaande bladen, en neder-gestreckte steng.

EIK. (GEMEENE)

QUERCUS ROBUR.

Een boom, die in ons vaderland zeer algemeen gevonden wordt.

EIK, de bast, de vrucht of eikels.

QUERCUS.

De gladde bast der jonge takken is van hui-

ten asch-graauw, van binnen roodachtig, of rosachtig, bitter, zeer zamentrekkend.

De eikels zijn eirond-langwerpige, gladde, aan de grondvlakte stompe, ruwe noten; de bast derzelve is lederachtig, rood-geelachtig, de pit is bedekt met een roodachtigen zaadrok, inwendig zijn de eikels wit, zij zijn zeer wrang en bitter.

EIK. (VERF)

QUERCUS INFECTORIA.

Een Oostersch boompje.

GALNOTEN.

GALLAE QUERCINAE.

De galnoten zijn ziekelijke uitwassen, die op de bladen door de steek van de *Galwesp van het eikenblad*, en de *Galwesp der kelk van de eik van Burgsdorff* ontstaan. Zij zijn bolrond en wratvormig. Die van Aleppo, zijn grooter, harder, blaauwachtig, meer zamentrekkend dan de overigen; men moet zulken verkiezen, die niet doorboord zijn.

EPPE. (PETERSELIE).

APIUM PETROSELINUM.

Eene tweejarige plant, die in Sardinië en

Sicilië te huis behoort, maar in onze tuinen zeer menigvuldig geteeld wordt.

PETERSELIE, de wortel, het versche kruid, het zaad.

PETROSELINUM.

De wortel is lang, wit, van eenen ligten scherpen smaak, met eenige zoetheid doormengd.

Het kruid heeft lijnvormige stengbladen, zeer kleine omwindseltjes, en evenaart het zaad bijna in kracht.

Het zaad is klein eirond, op de eene zijde hol, op de andere bol, op de bolle zijde met vier gele strepen geteekend, groen van kleur, en van een scherp specerijigen smaak.

EUCALYPTUS. (HARSGEVENDE)

EUCALYPTUS RESINIFERA.

Een nieuw Hollandsche boom. Zie KINO.

FRAMBOOS. (GEWONE)

RUBUS IDAEUS.

Een heester uit Zuid-Nederland, die veelvuldig in de tuinen gekweekt wordt.

FRAMBOOS, de versche vrucht.

RUBUS IDAEUS.

Bijna ronde beziën, die uit vele kleine rond-achtige, roode saprijke zuurachtige korrels zijn zamengesteld.

MOEDERHARS, eene gomhars.

GALBANUM.

Eene gomhars, uit drooge, geelachtige en witte glimmende, opeengehoopte stukjes bestaande; hare reuk is sterk, voor de meeste menschen onaangenaam; de smaak bitterachtig scherp. Men houdt voor de beste hars die, welke in korrels voorkomt, die half doorschijnend, witachtig, of geel-roodachtig zijn.

Volgens *Linnaeus* verkrijgt men deze gomharsachtige korrels van de **GALBAN GOM-EPPE**, eene kaapsche plant. *Sprengel* heeft daarentegen onlangs aangetoond, dat de eigenlijke oorsprong des Galbanums, nog onbekend is.

GALKRUID. (ECHT)

GRATIOLA OFFICINALIS.

Eene plant vooral in Zuid-Nederland voorkomende, die in de tuinen gekweekt wordt.

GENADEKRUID, het kruid, de wortel.

GRATIOLA.

Een bitter-scherp kruid, met lancetvormige,

zaagvormige, gladde bladen, en gelipte, witachtige tweemannige bloemen.

De wortel is rolrond, dun, van de dikte van eene duivenpen, geknokkeld, wit, zeer bitter scherp van smaak.

GAMANDER. (GEMEENE)

TEUCRIUM CHAMAEDRYS.

Eene voortdurende plant, die in de tuinen gekweekt wordt.

GAMANDER, het bloeiende kruid.

CHAMAEDRYS.

Een donkergroen kruid, met eenen enigzins specerijigen reuk, die door het droogen vervliegt; eenen bitteren min of meer zamentrekenden smaak; de bladen zijn kegelvormig-eirond, ingesneden gekarteld, gesteeld, de bloemen drievoudig, de stengen nederliggend en min of meer gehaard.

GAMANDER. (KNOFLOOK)

TEUCRIUM SCORDIUM.

Eene voortdurende plant, die bij ons in de tuinen gekweekt wordt.

WATERKNOFLOOK, het kruid.

SCORDIUM.

Een bitter, uijenachtig kruid, met langwerpige, vastzittende tandsgewijze-zaagvormige bladen.

GAMANDER. (SYRISCHE)

TEUCRIUM MARUM.

Een heestertje uit het zuiden van Europa, en het Oosten, menigvuldig in Syrië en Spanje.

SYRISCHE GAMANDER.

MARUM SYRIACUM.

Een specerijig, zeer geurig kruid, met geheel effentandige, eironde, spitse, gesteelde, van ondereren wollige, grijze bladen.

GANZENVOET. (WELRIEKENDE)

CHENOPODIUM AMBROSIOIDES.

Eenejarige plant, in Mexico en Portugal; in de tuinen wordt zij gekweekt.

WELRIEKENDE GANZENVOET,
het kruid.

CHENOPODIUM AMBROSIOIDES.

De bladen zijn lancetvormig, getand, hunne reuk is sterk balsemachtig, hunne smaak specerijig bitter.

GERST. (GEWONE)**HORDEUM VULGARE.**

Een jarig graan, dat bij ons geteeld wordt.

GERST, het ongeschelde zaad, het geschelde en geparelde, het mout.

HORDEUM.

Het geheele zaad, zoo als men het verzamelt, noemt men **ONGESHELDE GERST**, hetwelk door 't malen van de schel ontdaan is, **GESHELDE**, en hetwelk in den molen eene ronde gedaante heeft verkregen **GEPARELDE GERST**.

Het ongeschelde zaad, in koud water geweekt, en daarna laagsgewijze op eene plaats, die aan doortogt van vrije lucht is blootgesteld, uitgespreid, spruit uit, waarop het in de open lucht of schielijk op den eest gedroogd, het **MOUT** uitmaakt.

GEMBER. (ECHTE)**ZINGIBER OFFICINALE.**

Eene voortdurende Oost-indische plant.

GEMBER, de wortel.

ZINGIBER.

Een knollige, knobbelige, bijna platte, wit-

aschgrauw, of geelachtige, harsachtige, zeer scherpe, heete, specerijige wortel.

Men were uit de winkels de bruin - zwarte wortels, die als 't ware eene hoornachtige zelfstandigheid hebben.

GENTIAAN. (GELE)

GENTIANA LUTEA.

Eene voortdurende Alpen plant.

ROODE GENTIAAN, de wortel.

GENTIANA RUBRA.

Een zeer lange wortel, met ringvormige rimpels; zij is iets meer dan een duim dik, van buiten bruin, van binnen geel; zeer bitter van smaak.

GEOFFROYE. (SURINAAMSCH)

GEOFFROYA SURINAMENSIS.

Een Zuid-Amerikaansche boom, die menigvuldig in de Surinaamsche bosschen gevonden wordt.

SURINAAMSCH GEOFFROYE, de bast.

GEOFFROYA SURINAMENSIS.

De bast, van buiten met aschgrauw schurf-

mös bedekt, is dik, vezelig, de buitenste oppervlakte bruinachtig-zwart, de binnenste roetkleurig, geelachtig. Lang bewaard zijnde, is zij zonder reuk; versch aangebragt, is de reuk walgelijk, de smaak ligt bitter en eenigzins wrang.

GOMBOOM. (GUTTE)

STALAGMITES CAMBOGIOÏDES.

Een Oost-Indische boom.

GAMBOGIA, GUTTEGOM, eene gom-hars.

GAMBOGIA, GUMMI GUTTA.

Eene gom-hars, die uit de boomen druipt; door de zonnehitte gedroogd, is zij geel-rood, ondoorzigtig, op de breuk blinkende, tot poeder wrijfbaar, scherpachtig en eenigzins zoet. Men verwerpe die korrelig of onzuiver is.

GOUWE. (STINKENDE)

CHELIDONIUM MAJUS.

Eene voortdurende plant, die in overvloed op bouwvallen en aan heggen groeit, en in de tuinen gekweekt wordt.

STINKENDE GOUWE, het versche kruid.

CHELIDONIUM MAJUS.

De bladén zijn dun en zacht, van eene geelachtig licht groene kleur, met eenen bitteren scherpen smaak, en eenen onaangenamen sterken reuk; zij zijn rijk aan een saffraankleurig sap.

GRANAAT. (GEWONE)

PUNICA GRANATUM.

Een boom, die vooral in Spanje in overvloed groeit.

GRANAAT, de schel, de vrucht, de bloemen.

GRANATUM.

De schel der vrucht is zeer zamentrekkend, en geel-rood.

De granaatbloemen zijn half rond, helder rood, de kelk donkerder gekleurd; zij hebben eenen zamentrekkenden smaak. Men verkrijgt ze van eene verscheidenheid der gewone granaat.

GULDE KRUID. (GEMEEN)

ERYTHRAEA CENTAURIUM.

Eenejarige plant op zandige plaatsen, vooral aan zee-oevers menigvuldig.

KLEIN DUIZEND GULDEN KRUID, de bloeiende toppen.

CENTAURIUM MINUS.

Het bloeiende kruid heeft roodachtige bloemen, hartvormige bladen, en is om deszelfs scherp bitter bekend.

GULP-ZAAD. (HANDVORMIG)

MENISPERMUM PALMATUM.

Een heester van het eiland Mauritius.

KOLUMBO, de wortel.

COLUMBO.

De wortel is houtachtig, van buiten bruinachtig, van binnen groenachtig-geel, komt voor in dwarsche schijfjes; hare smaak is bitter, zamentrekkend.

HEEMST. (GEMEENE)

ALTHAEA OFFICINALIS.

Eene voortdurende plant, die op een' natten kleigrond van zelf groeit; men kweekt haar in de tuinen.

HEEMST, de wortel; de bladen, de bloemen.

ALTHAEA.

De wortel is rond, van de dikte van eene penneschacht, of vinger; zij is van buiten

met een grijsachtige of gele opperhuid bekleed, van binnen slijm- en zoetachtig.

De bladen zijn driehoekig, met een zeer zacht asch-graauw dons bekleed, en even als de wortel slijmig.

De bloemen zijn als die van de Malowe, en zeer rijk aan slijmdeelen.

HENNEP. (GEWONE)

CANNABIS SATIVA.

Eenejarige plant uit het noorden van Europa, die bij ons geteeld wordt.

HENNEP, het zaad.

CANNABIS.

Het zaad is rond, glad, twee-kleppig, olieachtig-slijmig.

HOEFBLAD. (DONSACHTIG)

TUSSILAGO FARFARA.

Eene voortdurende plant, overvloedig aan slooten en op kleiachtige en vochtige akkers.

HOEFBLAD, de bladen, de ongeopende bloemen.

TUSSILAGO.

Bijna hartvormige, hoekige, getande, kleve-
rige, eenigzins bittere en wrange bladen.

De bloemen zijn in rolronde schubbige kel-
ken besloten.

HOLSTOK. (GOMGEVENDE)

FERULA OPOPANAX.

Eene voortdurende plant uit het zuiden van
Europa en het Oosten.

OPOPANAX, eene gomhars.

OPOPANAX.

Eene bruinachtige, korrelige, broze, vet-
achtige, bittere, walgelijke gomhars, welker
reuk naar dien van den wortel der lavas zweemt.

HOLSTOK, (PERSISCHE) zie SAGAPENUM.

FERULA PERSICA.

HOLSTOK. (STINKENDE)

FERULA ASA FOETIDA.

Eene voortdurende Persische plant.

DUIVELSDREK, eene gomhars.

ASA FOETIDA.

Het is eene klevrige, wit - gele of dofrozen-

kleurige gomhars, met doorschijnende deeltjes doormengd, van eenen walgelijken zeer doordringenden look reuk, en een scherpen bitterachtigen smaak.

HONSDRAF. (KRUIPEND)
GLECHOMA HEDERACEA.

Eene voortdurende plant, die overal groeit en gekweekt wordt.

AARDVEIL, het kruid.
HEDERA TERRESTRIS.

De bladen zijn niervormig, gekarteld en eenigzins specerijig.

HONSTONG. (GENEESKRACHTIGE)
CYNOGLOSSUM OFFICINALE.

Eenejarige plant op bouwvallen in ons Vaderland.

HONSTONG, het kruid, de wortel.
CYNOGLOSSUM.

De bladen zijn breed-lancetvormig, viltig, steelloos; zij geven eene stinkende muizenlucht van zich.

De wortel is groot, takkig, saprijk, van buiten donker bruin of zwartachtig, van binnen wit.

HOORNKLAVER. (GENEESKRACHTIGE)

TRIGONELLA FOENUM GRAECUM.

Eenejarige plant in het zuiden van Europa.

FENEGRIEK, het zaad.

FOENUM GRAECUM.

Slijmige, eenigzins specerijige, bijna vierhoekige bruin-gele onaangenaam riekende zaden.

HOPPE. (GEMEENE)

HUMULUS LUPULUS.

Eene voortdurende plant, die veelvuldig aan de heggen en in de bosschen gevonden wordt.

HOP, de kegelvruchten.

LUPULUS.

De kegelvruchten zijn eirond-langwerpig, met breede geschubde, wit-geelachtige, schutblaadjes. Zij hebben eenen zwaren, balsemachtigen reuk, eenen bitteren, specerijigen, scherp en ligt zamentrekkenden smaak.

HUISLOOK. (GEMEEN)

SEMPERVIVUM TECTORUM.

Eene voortdurende plant op daken, muren en rotsen.

GROOTHUISLOOK, de versche bladen.

SEDUM MAJUS.

Zuurachtig - wrange, eirond - spitse, gewenkbraauwde, dikke, holle, saprijke, aan de punt roodachtige bladen.

HYSOP. (GEWONE)

HYSSOPUS OFFICINALIS.

Een in 't wild groeiend heestertje, dat niet zeer algemeen voorkomt; men kweekt het in de tuinen.

HYSOP, het kruid met de bloeiende toppen.

HYSSOPUS.

Een kruid met lancetvormige bladen, naar cene zijde gekeerde aren; het behoort onder de specerijige gewassen.

JENEVER. (GEMEENE)

JUNIPERUS COMMUNIS.

Een boom of heester, die in 't wild op de zandgronden van ons Vaderland wast.

JENEVERBOOM, de beziën.

JUNIPERUS.

De geheel bezieachtige vruchten moeten hars-
 achtig, van eenen sterken reuk en eenen bitter-
 achtigen, specerijigen, zoetachtigen smaak zijn.

JENEVER. (STINKENDE)

JUNIPERUS SABINA.

Een boom die in Portugal, Italië, Siberië
 van zelfs groeit, en in de tuinen gekweekt wordt.

ZEVENBOOM, de bladen.

SABINA.

Lijnvormige, in 't midden geklierde, twee
 lijnen lange, gladde, sterkkriekende, scherpe,
 heete, bittere bladen.

**INDISCHE BALSEM, zie PERUAANSCHER
 BALSEM.**

IRIS. (FLORENTIJSCHER)

IRIS FLORENTINA.

Eene voortdurende Italiaansche plant; men
 kweekt ze bijzonder om den wortel, rondsom
 Florence.

**FLORENTIJSCHER LISCH, de
 wortel.**

IRIS FLORENTINA.

De wortel heeft het voorkomen van een za-

mengepakt, zwaar, wit, zamengedrukt stuk, dat ongelijk is, door het wegnemen der opperhuid en het afsnijden der wortel-vezeltjes. De reuk is vioolachtig, de smaak min of meer bitter en eenigzins scherp.

KALFSVOET. (GEVLAKT)

ARUM MACULATUM.

Eene voortdurende plant, die in de wouden en schaduwrijke plaatsen, van 't warmere gedeelte van Nederland gevonden wordt.

KALFSVOET, de versche wortel.

ARUM.

Is knollig, bijna rond, wit, van de grootte ongeveer als een duivenei, meelig, en tot poeder wrijfbaar; versch zijnde, zeer scherp van smaak, gedroogd, veel zachter; de wortels, die in den herfst verzameld worden, zijn de krachtigste.

KAKAW. (WARE)

THEOBROMA CACAO.

Een boom uit de warmere gewesten van Amerika.

KAKAW, het zaad.

CACAO.

Eene eironde vrucht, met eene stompe punt, die bijna drie duim middellijn en zes duim lengte heeft. Binnen de vleezige bast is een wit, boterachtig, zoet, eenigzins zuur merg bevat. Het midden bestaat uit bijna vijfentwintig pitten, die eenen vetten en bitterachtigen smaak hebben, en door hunne grootte en gedaante eenigzins naar amandelen gelijken.

KALMUS (GEMEENE.)

ACORUS CALAMUS.

Eene voortdurende plant, welke in grachten, vijvers, en stilstaande waters gemeenzaam is.

GEMEENE KALMUS, de wortel.

CALAMUS AROMATICUS.

De reuk des wortels is geurig, de smaak speerijig, bitter; voorts is de wortel lang, heeft ongeveer de dikte van eenen vinger, is als platgedrukt met geledingen, en, zoo als zij in de winkels voortkomt, van onderen met zeer veel likteekentjes gemerkt, door het afsnijden der kleinste wortelvezels; donkerbruin van kleur en sponsachtig van weefsel.

KAMILLE. (KWIJLWEKKENDE.)

ANTHEMIS PYRETHRUM.

Eene voortdurende Asiatische en Afrikaansche

plant, die aan de oevers der Middellandsche Zee groeit.

VUURKRUID, de wortel.

PYRETHRUM.

De wortel is lang, regt, met haarvezels bezet, dofbruin, van binnen wit, scherp en brandend.

KAMILLE. (ROOMSCHE)

ANTHEMIS NOBILIS.

Eene voortdurende plant, uit het zuiden van Europa, die bij ons in de tuinen gekweekt wordt.

ROOMSCHE KAMILLE, de bloemen.
CHAMOMILLA ROMANA.

Het zijn zamengestelde straalbloemen, met een bijna vlakken kafachtigen vruchtzetel, gele, speerijige, sterkkriekende schijfbloempjes, en witte talrijke, korte, smakelooze straalbloempjes.

KANEEL. (WITTE)

CANELLA ALBA.

Een gewone Amerikaansche boom.

WITTE KANEEL, de binnenste bast.

CANELLA ALBA.

De binnenste bast des booms is pijpsgewijze opgerold, vast doch broos, van buiten witgeel of bleek-grijs, met roodachtige dwarsche strepen geteekend; de binnenste oppervlakte is witachtig, de smaak scherp, specerijig, iets naar kruidnagel smaak zweemende.

KARWEL (GEMEENE)

CARUM CARUI.

Eene tweejarige Europesche plant, bijzonder van het zuidelijk gedeelte.

KARWEI, het zaad.

CARUI.

Specerijige, kleine, kromme, langwerpige, gladde, gestreepte zwartachtige bruine zaden.

KASSIA (PIJP)

CASSIA FISTULA.

Een boom, die in Arabië en in de beide Indiën in 't wild groeit.

PIJP KASSIA, de vrucht.

CASSIA FISTULARIS.

Lange, ronde, zwarte, met een zwart en zoetmerg gevulde haauwen; in elk der hokjes vindt men een rondachtig, platgedrukt, roestkleurig zaad. Men verwerpe die ligter en door ouderdom bedorven zijn, en wanneer zij geschud worden, geluid geven.

KASSIA. (SENNE)

CASSIA SENNA.

Eenejarige plant, die in Opper-Egypte in het wild groeit.

SENNE, de bladen, de schiede vrucht.

SENNA.

De bladen der *Alexandrijnsche* Senne zijn eirond spits, een vierde duim breed, groenachtig-geel, glad, bitter-scherp, walgelijk; men verwissele ze niet met de *Tripolitaansche*, die grooter, stomp, ruw en groen zijn; of met de *Italiaansche*, die ook grooter, breder, met eene ronde punt zijn, wier aderen boven de oppervlakte der bladen even uitsteken; of met de *Arabische*, die langer dan de overige, spits, minder breed en zwakker van reuk zijn.

De schedevruchten of platgedrukte haauwen zijn eirond-langwerpig, sikkelvormig, zonder reuk; zij hebben eenen zoutachtigen bitteren smaak en langwerpige zaden.

KATTEKRUID. (GEMEEN)**NEPETA CATARIA.**

Eene voortdurende plant van ons Vaderland.

KATTEKRUID, het kruid.**NEPETA.**

Een specerijig - bitter kruid, met aarvormige bloemen, gesteelde hartvormige, getand-zaagvormige bladen.

KERS. (TUIN)**LEPIDIUM SATIVUM.**

Eenejarige plant, waarvan men de afkomst niet weet, en die bij ons geteeld wordt.

TUINKERS, het versche kruid.**NASTURTIUM HORTENSE.**

Een aangenaam prikkelend kruid, met langwerpige, veelspletige bladen.

KERVEL. (MOES)**CHAEROPHYLLUM SATIVUM.**

Eenejarige plant van het zuidelijk Europa, die tot huishoudelijk en geneeskundig gebruik gekweekt wordt.

KERVEL, het versche kruid.

CEREFOLIUM.

De bladen zijn drievoudig-gevind, zeer fijn, dun, stomp gelobt, ligt groen, van een geurigen fenkelachtigen reuk, en eenen aangenaam zoetachtigen, specerijigen smaak.

KINA. (LANCETBLADIGE)

CINCHONA LANCIFOLIA.

Een Peruaansche boom, die ook onlangs in het gewest, dat de naam van Terra Firma draagt, ontdekt is.

KINA KINA, graauwe Peruaansche bast.

CHINA CHINA, CORTEX PERUVIANUS FUSCUS.

Een specerijige, bittere, eenigzins zamentrekende bast.

Men verkieze dunne, opgerolde, bruine, met witte mos bezette, vaste, zware stukken, die op de doorbraakniet vezelig noch poederig, maar met puntjes voorzien zijn, die bij het zonnelicht glinsteren. Men verwerpe evenwel de dikkere stukken niet, die voor 't overige dezelfde goede kenteekenen opleveren.

KINA. (HARTBLADIGE)

CINCHONA CORDIFOLIA.

KINA KINA, Koninklijke of GELE
Peruaansche bast.

CORTEX PERUVIANUS FLAVUS.

Een bast die uit Peru wordt aangevoerd, dikker en meer houtachtig is, welke door zijne kaneelkleur, en bitter, ligt-specerijig beginsel, boven alle andere Kina-soorten uitmunt.

De beide soorten, de *bruine* en *gele*, verschillen van de *nieuwe* of *Surinaamsche* kina, vooral hierin, dat deze met eene meer donkere en vuil bruine, hier en daar aschgrauwe opperhuid bekleed, en met meer of min uitstekende, en naar de lengte geslingerde strepen geteekend is. Voor 't overige is derzelver weefsel bleeker bruin, en laat zich volgens de rigting der vezelen ligt scheuren; de smaak is allerbitterst.

Voor eenige jaren is eene andere soort van bast tot geneeskundig gebruik aangenomen, die aan de Konings kina grenst, maar zich van dezelve, door hare lichtere kleur, aschgrauw bruine opperhuid en zeer bitteren smaak doet onderscheiden. Dezelve is ook minder rijk aan hars.

KINA (LANGWERPIG BLADIGE)

CINCHONA OBLONGIFOLIA.

KINA KINA, roode Peruaansche bast.

CORTEX PERUVIANUS RUBER.

Eene donker roode bast, die meestal voorkomt als zware en dikkere stukken, die wel niet opgerold, doch hol, en op den doorbraak niet vezelig zijn. Zij munt boven de overige Kina soorten door haar harsachtig en bitter beginsel uit. Men verwerpe het hout, dat dikwijls aan den bast vastzit.

KINO of GOMKINO of GAMBISCHE GOM,
een verhard sap.

In den handel komen drie Kino soorten voor; alleen de beide eerste moeten in de winkels der artsennijmengers gevonden worden.

De eerste komt uit een boom der binnenlanden van Afrika, die bij de inwoners PAU DE SANGUE genoemd wordt; deze heeft eene harde zelfstandigheid en bestaat uit kleine, ondoorschijnende, rood-zwartachtige stukken, die in 't kaauwen tusschen de tanden knarsen, het speeksel niet kleuren en ligt zamentrekkend zijn.

De tweede soort komt uit West-Indië, en men houdt ze voor een extract der GEWONE ZEEDRUIF, (COCCOLOBA UVIFERA), een boom uit Noord-Amerika. Men brengt ze tot ons in groote stukken, die kenmerken dragen van de vaten, waar in 'het sap verhard is, men kan de stukken gemakkelijk tot een rood-bruin poeder wrijven, dat onder het kaauwen tusschen de tanden knarst. De kleur is donkerbruin, de

breuk glanzend, harsachtig met een doorschijnenden helderen rand, de smaak is eerst zuurachtig, daarna zeer bitter en zamentrekkend, vervolgens zoet.

De derde soort wordt uit Nieuw-Holland aangevoerd, en men is ze aan de HARSGEVENDE EUCALYPTUS (EUCALYPTUS RESINIFERA) verschuldigd. Het zijn stukken van verschillende grootte en gedaante, met vreemde zelfstandigheden vermengd, donker bruin; onder 't kaauwen naauwelijks tusschen de tanden knarsend, ten zij van de zandkorrels, die er onder zijn; bij het eind van het kaauwen blijven zij aan de tanden hangen. De smaak is zamentrekkend en daarna zoet.

KLAVER. (MELILOTEN)

TRIFOLIUM OFFICINALE.

Eene tweejarige plant, die veelvuldig in ons Vaderland gevonden wordt.

MELILOTE, de bloeiende toppen.

MELILOTUS.

De bloeiende takken hebben gele bloemen van eenen eigenaardigen specerijigen reuk.

KLAVER-ZURING. (GEMEENE)

OXALIS ACETOSELLA.

Eene voortdurende plant in moerrijke bosschen en aan lommerrijke heggen.

KLAVERZURING, het versche kruid.

ACETOSELLA.

Een zuur, verkoelend kruid; de bloemsteng draagt ééne bloem, de bladen zijn drievoudig, omgekeerd hartvormig; de wortel is getand.

KLIS. (GEMEENE)

ARCTIUM LAPPA.

Eene tweejarige plant, die overal voorkomt, en in de tuinen gekweekt wordt.

KLISWORTEL, de wortel.

BARDANA.

De wortel is spilvormig, ligt, sponsachtig, zwartachtig, de smaak van denzelfen is wrang, flauw zoet en bitterachtig.

KOMKOMMER. (KOLOKWINT)

CUCUMIS COLOCYNTHIS.

Eenejarige plant der heete gewesten, in den omtrek van Aleppo gemeenzaam.

KOLOKWINT, de vrucht.

COLOCYNTHIS.

Een kogelronde kalebas, somwijlen ter grootte van een vuist, witachtig, ligt, in een sponsachtig, bitter scherp vleesch met vele cellen, langwerpige, platte zaden bevattende.

KOMKOMMER. (MELOEN)

CUCUMIS MELO.

Eenejarige Tartaarsche plant, welke in onze tuinen veelvuldig geteeld wordt.

MELOEN, het zaad.

MELO.

De zaden zijn gesteeld, eirond, spits, van beide zijden zamengedrukt, glad, slijm- en olieachtig.

KOMIJN. (GEWONE)

CUMINUM CYMINUM.

Eenejarige Oostersche plant.

KOMIJN, het zaad.

CUMINUM.

Het zijn specerijige, langwerpige, gestreepte zaden, naar de zaden der karwei gelijkende, maar eens zoo groot.

KOOL VAN LIGT HOUT.

Het zijn stukken van verschillende grootte, zwart, smettend, ligter dan water, smakeloos, zonder reuk, gemakkelijk tot poeder te wrijven, het vocht van den dampkring tot zich trekkende.

KOOL. (MOES), roode verscheidenheid.

BRASSICA OLERACEA.

Eene tweejarige plant, die op de Engelsche stranden groeit, en bij ons in de tuinen gekweekt wordt.

ROODE KOOL, de koppen.

BRASSICA RUBRA.

De wortel is steelvormig, rond en vleezig, de bladen groeijen tot een bol te zamen, en zijn met een rood sap vervuld.

KOOTKRUID. (DRAGAN)

ASTRAGALUS CRETICUS.

Een heester, die op den berg Ida op het eiland Creta wast.

DRAGAN, een gom.

TRAGACANTHA.

Het zijn gom-slijmachtige, witte, halfdoorschijnende, rolronde, dunne, wormsgewijze stukjes.

KOPAIVE.

KOPAIVE. (GENEESKRACHTIGE)**COPAIFERA OFFICINALIS.**

Een boom uit Zuid-Amerika, die menigvuldig in Brazilië wast.

KOPAIVE BALSEM.**COPAIVAE BALSAMUM.**

De balsem is doorschijnend, geelachtig, speerijig bitterachtig. Men vervalscht denzelven op verschillende wijze, voornamelijk door er terpentijn of amandel-olie bij te voegen; men ontdekt echter de terpentijn, wanneer men den balsem op een gloeiend ijzer werpt, of op papier druppelt en dus aan de hitte des vuurs blootstelt; de amandel-olie daardoor, dat deze zelfs in zeer sterken wijngeest niet opgelost wordt, en naar den grond zinkt, terwijl de kopaive balsem in denzelven wordt opgelost.

KOP-BEZIE. (BRAAKWEKKENDE)**CEPHAËLIS IPECACUANHA.**

Eenejarige plant, die op schaduwrijke plaatsen in Brazilië bij Fernambuk en Rio Janeiro groeit.

BRAAKWORTEL, de schors des wortels.**IPECACUANHA.**

De wortel is aschgrauw, inwendig wit, dun, op verschillende wijze gebogen, rimpelig, met cirkelvormige spleten ingesneden. Het binnenste gedeelte is houtachtig, als of er midden door een draad was getrokken, geelachtig, smakeloos.

De smaak der schors is bitter, scherp en walgelijk, de reuk eenigzins zwaar, onaangenaam; wanneer men het poeder lang bewaart, verliest het zijne krachten, vooral zoo men het niet in een flesch bewaart, die naauwkeurig met een glazen stop gesloten is.

Men geeft in plaats van den echten, dikwijls eenen anderen wortel, die den echten in gedaante en voorkomen zeer nabij komt, en zeer moeilijk van denzelfven kan onderkend worden, ten zij daardoor dat de valsche meestal dikker, minder rimpelig, met grootere cirkelvormige spleten ingesneden is, terwijl dezelve tot poeder gewreven, eene aschgrauwe geelachtige kleur heeft.

KORIANDEK. (ZAAI)

CORIANDRUM SATIVUM.

Eenejarige plant uit het zuidelijk Europa; zij wordt veel in de tuinen gekweekt.

KORIANDEK, het zaad.

CORIANDRUM.

De zaden zijn kogelrond, geelachtig, van eenen specerijgen reuk en smaak.

KRAANSOOGEN. (GEWONE)
STRYCHNOS NUX VOMICA.

Een boom, die op de zandgronden op Ceilon en de kust van Malabar groeit.

KRAANSOOGEN.
NUX VOMICA.

Bolronde, tezaamgedrukte, genavelde, lederachtige zaden, met aschgrauw zilverachtige blinkende vlokjes; zij zijn onaangenaam bitter van smaak.

KRAMERIA. (DRIEMANNIGE)
KRAMERIA TRIANDRA.

Een heesterachtig gewas uit Peru, waar het in het afhangen der leemachtige, zandige en dorre bergen groeit. Menigvuldig bij de stad Huanaco aan den pas der Puelles.

RATANHIA, de wortel.
RATANHIA.

Een zeer lange, waterpasse, zeer takkige wortel, met een' dikken schors, uitwendig bruinroodachtig; inwendig rood, van een' sterk zamentrekkenden bitteren smaak.

KROTON. (WELRIEKENDE)

CROTON ELUTHERIA.

Een boom, die op de Bahama eilanden groeit.

KASKARILLE, de bast.

CASCARILLA.

De bast bestaat uit opgerolde pijpvormige, zamengepakte zware stukken, die ongeveer een lijn dik zijn; zij is met eene witachtige rimpe-
lige, smakelooze opperhuid bedekt, wanneer men er deze afneemt, komt de bruin roestkleurige bast te voorschijn; deszelfs smaak is bitter specerijig, de reuk van den brandenden bast zeer geurig, niet ongelijk aan dien van muskus.

KRUIDNAGEL. (WARE)

EUGENIA CARYOPHYLLATA.

Een Oost-Indische boom, die vooral op de Moluksche eilanden gevonden wordt.

KRUIDNAGELS, de naauwlijks geopende gedroogde bloemen, de olie.

CARYOPHYLLUS AROMATICUS.

De naauwlijks geopende bloemen, die naar nageltjes gelijken, zijn zeer rijk aan vluchtige olie, zwartachtig, van een scherp-specerijigen smaak, en zeer geurigen reuk.

De olie moet wit, helder, niet dik, maar zwaar, aangenaam specerijig zijn. Men verwerpe de zwartachtige, die met terpentijn of eenige vette olie, of wel met een geestig extract van kruidnagels vervalscht is.

KRUISBLOEM. (BITTERE)

POLYGALA AMARA.

Eene voortdurende plant uit de bosschen van Duitschland en 't zuiden van Frankrijk.

BITTERE KRUISBLOEM, de wortel.

POLYGALA AMARA.

Een vezelige, met fijne geelachtige vezeltjes voorziene, bitter-zoetachtige wortel.

KRUISBLOEM. (TEGENGIFTIGE)

POLYGALA SENEGA.

Eene voortdurende plant uit Virginie en Pennsylvania.

TEGENGIFTIGE KRUISBLOEM,

de wortel.

SENEGA.

Eene gebogte, geknootte, takkige, inwendig witte, uitwendig met eene geelachtige schors,

en met een aschgrauwe opperhuid bekleedde wortel, die eenen scherp, bitterachtigen smaak heeft.

KURKUMA. (LANGE)

CURCUMA LONGA.

Eene voortdurende Oost-Indische plant.

KURKUMA, de wortel.

CURCUMA.

Eene langwerpige of kogelronde, rimpelige zware wortel; van buiten is dezelve donker, van binnen helder geel, de smaak is bitter specerijig.

KURKUMA. (ZEDOAR)

CURCUMA ZEDOARIA.

Eene voortdurende Oost-Indische plant.

ZEDOAR, de wortel.

ZEDOARIA.

De wortel bestaat uit gedeeltelijk langwerpige, gedeeltelijk ronde grijze stukken, van eenen scherp bitterachtigen, specerijigen kamfer smaak.

KWEE. (GEWONE)

CYDONIA VULGARIS.

Een boom uit het zuidelijk Europa, die bijna overal gekweekt wordt.

KWEEAPPEL, de versche appel, het zaad.

CYDONIA MALA.

De vrucht is appelvormig, met aan den navel uitstekende randen; de opperhuid is geel en wollig, het vleesch inwendig vast en geel; de reuk is aangenaam, de smaak is wrang zamentrekkend.

De zaden zijn langwerpig, spits, blinkend geel en slijmig.

LAURIER. (CULILABAN)

LAURUS CULILABAN.

Een boom, die hier en daar op de Oost-Indische eilanden groeit.

CULILAWAN, de bast, de olie.

CULILAWAN.

Een bolachtig-platte, breede bast, van eene geel-roode kleur, van buiten eenige overblijfselen van eene grijze opperhuid hebbende; hij is rimpelig, inwendig glad; de smaak is scherp, specerijig, met een ligt zamentrekkende en slijmige aandoening.

De vlugge olie is geel-bruin, scherp, de reuk gemengd als van de muskaatnoot en kruidnagelen.

LAURIER. (GEWONE)

LAURUS NOBILIS.

Een boom, die in het zuiden van Europa groeit, en bij ons in de oranjeriën gekweekt wordt.

LAURIER, de bladen, beziën, de olie, die laurier-olie genoemd wordt.

LAURUS.

De bladen zijn lancetvormig, geheel effenrandig, van eenen bitteren, specerijigen, min of meer zamentrekkenden smaak en een geurigen reuk, als zij gewreven worden.

De beziën zijn specerijig, olieachtig, en zwart. Men perst in de warmere landen van Europa, voornamelijk in Italie, olie uit de beziën. Deze moet groenachtig-geel, dik en ligt korrelig zijn, eenen sterken reuk en laurier-smaak hebben. Men verwerpe de olie, die donkergroen, minder dik, gelijkvloeiende, vet en zwakker van reuk is.

De vervalsching met varkens-reuzel onderkent men, door ze in aether op te lossen, welke daardoor eene melkkleur verkrijgt; de verval-

sching met kopergroen kan door blank ijzer onderzocht worden.

LAURIER. (KAMFER)

LAURUS CAMPHORA.

Een Oost-Indische boom, die vooral in Japan veel voorkomt.

KAMFER.

CAMPHORA.

Zij moet sneeuw wit, glimmend, bijna doorschijnend, vetachtig, geheel vlugtig zijn, eenen eigendommelijken doordringenden reuk, en eenen scherpen specerijigen smaak hebben. De ruwe kamfer, die uit Indien tot ons komt, wordt te Amsterdam in bijzondere fabrieken gezuiverd.

LAURIER. (KANEEL)

LAURUS CINNAMOMUM.

Een Ceilonsche boom, vooral beroemd om zijn bast.

CEILONSCH E KANEEL, de bast, de olie.

CINNAMOMUM.

Een dunne, buigbare in lange pijpen opge-

rolde, houtachtige, ligte, eenigzins taaije bast; doorgebroken, geeft hij vezelen, de kleur is roodachtig-geel, somwijlen min of meer bruin, de smaak specerijig, eenigzins scherp, zoetachtig, zeer ligt zamentrekkend, de reuk zeer aangenaam en doordringend.

Men hoede zich voor de bast der KASSIE LAURIER, die onder den naam van CHINEESCHE KANEEL in den handel voorkomt, en van de echte ligt te onderscheiden is, door hare minder gladde oppervlakte, meerdere dikte, terwijl zij doorgebroken niet vezelachtig, en de smaak veel scherper is.

De vlugge olie zij witachtig-geel, zwaarder dan water, de smaak zeer scherp, specerijig, de reuk alleraangenaamst.

LAURIER. (SASSAFRAS)

LAURUS SASSAFRAS.

Een boom uit Noord-Amerika.

SASSAFRAS, de wortel met den bast, de bast.

SASSAFRAS.

De wortel komt voor als lange, vrij harde, ligte, roodachtige stukken, die met een' roestkleurigen, sponsachtigen, rimpeligen bast bedekt zijn; de reuk is eigendommelijk specerijig, de smaak zoetachtig specerijig en eenigzins scherp.

De stukken des sponsachtige rimpelige basts zijn van verschillende grootte, van buiten aschgrauw-bruin, van binnen roestkleurig, zij laten zich in bladen splijten, en munten in smaak en reuk boven het hout uit.

LAVAS. (GEMEENE)

LIGUSTICUM LEVISTICUM.

Een voortdurende plant, die op de duinen aan het zee-strand in 't wild groeit.

LAVAS, de wortel en het zaad.

LEVISTICUM.

Een vezelige, dikke, uitwendig roestkleurige, rimpelige wortel, van eenen heeten, zoetachtigen smaak en een sterken walgelijken reuk.

De zaden zijn langwerpig, bruin, aan de eene zijde gestreept, geurig, heet specerijig.

LAVENDEL. (GEWONE)

LAVENDULA SPICA.

Een heestertje uit het zuiden van Frankrijk en Italië, het wordt ook in de tuinen gekweekt.

LAVENDEL, de bloeiende aren.

LAVENDULA.

Bloeiende aren met gelipte blaauwe bloemkransen, van eenen zeer aangenaamen reuk, en eenen bitterachtigen heeten smaak.

LELIE. (WITTE)

LILIUM CANDIDUM.

Eene voortdurende plant, die in Syrië, en de aangrenzende landen, en in Zwitserland overvloedig groeit: zij wordt in de tuinen gekweekt.

WITTE LELIE de bol, de versche bloembladen.

LILILUM ALBUM.

De bol is eirond toegespitst, met vlezige, losse, witte schubben, van een bitterachtigen lijmigen smaak.

De versche bloembladen zijn slijmig, wit, en geurig.

LEPELKRUID. (GEWOON)

COCHLEARIA OFFICINALIS.

Eenejarige plant, die gemeenzam op akkers, en heuvels nabij de zee groeit, en bij ons gekweekt wordt.

LEPELBLAD, het versche kruid.

COCHLEARIA.

Het bloeiende kruid bezit een scherp, vlug beginsel; het heeft roodachtige wortelbladen, die van den steng zijn langwerpig en bogtig.

LEPELKRUID. (MIERIK)

COCHLEARIA ARMORACIA.

Eene voortdurende plant; men gebruikt bijna alleen die, welke in de tuinen gekweekt wordt.

MIERIKWORTEL. MEERRADYS, de versche wortel.

ARMORACIA, RAPHANUS RUSTICANUS.

Een groote, dikke, witte, saprijke wortel, die een vlug en zeer scherp beginsel in zich bevat.

LEVENSBLOOM. (GELEEDDE)

THUIA ARTICULATA.

Een boom, die op de heuvels van Barbarijen groeit.

SANDRAK, eene hars.

SANDARACA.

Het zijn harsachtige half doorschijnende, of citroen-gele, of witachtige kluitjes, welke in het vuur geworpen, welriekend zijn,

LINDE. (GEMEENE)

TILIA EUROPAEA.

Een boom, die zeer gemeenzaam in geheel Nederland is.

LINDE, de bloemen.

TILIA.

De bloemen, die in enkele bijna lancetvormige schutblaadjes begrepen zijn, hebben eenen aangenaamen ligt specerijigen reuk, en eenen eenigzins scherpen, bitterachtigen, zoetachtigen smaak.

LOOK. (AJUIN)

ALLIUM CEPA.

Eene voortdurende plant, die in de tuinen gekweekt wordt.

AJUIN, de versche bol.

CEPA.

Een ronde plätgedrukte roode bol, uit vliezige schilfers bestaande, van een scherpen zoetachtigen smaak en van een' doordringenden uijen reuk; er is eene witte verscheidenheid van dezen bol, die minder scherp is.

LOOK. (KNOF)

ALLIUM SATIVUM.

Deze plant wast in de weilanden van het zuidelijk gedeelte van Nederland, en in Sicilië in het wild, ook wordt zij in groote hoeveelheid in de tuinen gekweekt.

KNOFLOOK, de bol.

ALLIUM.

De reuk des bols is eigenaardig, doordringend, vlugtig, de smaak scherp.

LOPEZWORTEL, de wortel.

LOPEZIANA.

De afkomst van dezen wortel is nog onzeker, mogelijk komt zij van de **INDISCHE MOERBEZIE**, (*MORUS INDICA*) een Oostersche boom.

Zij is bolrond, heeft eene strookleur, een bitterachtigen smaak, geen reuk; de haar omkleedende bast is bruin, laagsgewijze met een zacht sponsachtig, geel bekleedsel. De dunnere wortels zijn meer vermogend, dan de dikkere.

MAANKOP. (**KLAPROOS**)

PAPAVER RHOEAS.

Eenejarige, zeer menigvuldig in de bouwlanden groeiende plant; zij wordt in de tuinen gekweekt.

KLAPROZEN, de bloembladen.

PAPAVERRATICUM, RUBRUM, RHOEAS.

De bloembladen zijn helder rood, en hebben eenen onaangenaamen reuk. Hare gladde kogelronde doosvruchten doen deze plant van de **AKKER MAANKOP** (*PAPAVER ARGEMONE*) onderscheiden, bij welke de doosvruchten lang en stekelig zijn.

MAANKOP. (SLAAPBOL)

PAPAVER SOMNIFERUM.

Eene plant die veelvuldig bij ons gekweekt wordt; het heulsap wordt echter alleen uit de maankop verzameld, die in het Oosten en in Persie gekweekt wordt.

MAANKOP, de doosvruchten, het zaad, het heulsap.

PAPAVER ALBUM.

De doosvruchten of bollen zijn slaapverwekkend, en geven, versch zijnde, door insnijdingen eene bittere giftige melk; de versche zijn vermogender, dan de gedroogde.

De zaden zijn zeer klein, kogelrond, wit, olieachtig-zoet.

Het heulsap (**OPIUM**) is een harsachtig extractief, eerst melkachtig, sap, uit de onrijpe ingesneden

snede vruchtbekleedsels vloeijende, 't welk daarna tot eene zeer donker bruine of zwarte uiterst slaapverwekkende zelfstandigheid verhardt. In den handel komen groote bijna ronde stukken, somwijlen twee ponden zwaar, in de binnenste huid des vruchtbekleedsels gehuld, voor. Zij zijn dikwerf bedekt met het zaad van zekere soort van zuring.

Het heulsap behoort van vreemde zelfstandigheden vrij en niet aangebrand te zijn; het moet bijna geheel in water oplosbaar, droog, ligt, taai, zwartachtig, ondoorschijnend, op de breuk glanzend zijn, tot een geel poeder gewreven kunnen worden, eenen zwaren reuk, en een' onaangenaam bitteren, walgelijken smaak hebben; in de vlam gehouden, branden; wanneer men er mede op papier wrijft, moet men er eene tusschenbeide afgebrokene lijn mede kunnen trekken.

MALOWE. (GROOTE EN RONDBLADIGE)

MALVA SYLVESTRIS ET ROTUNDIFOLIA.

Beide deze planten zijn jarig, en worden in menigte in de tuinen gekweekt.

MALOWE, de bladen, de bloemen.

MALVA.

De groote Malowe, heeft zeven en vijf lobbige, slijmige bladen, met harige bladstelen.

De rondbladige Malowe, heeft hartzvormig-cirkelronde bijna vijf lobbige slijmige bladen.

De bloemen van beiden zijn slijmig, met witte, hemelsblauwe of roodachtige bloemkelken, met roode of hemelsblauwe aderen.

MALROVE. (GEMEENE)

MARRUBIUM VULGARE.

Eene voortdurende plant, welke men overvloedig aantreft op puinachtige landen; zij wordt ook in kruidtuinen gekweekt.

WITTE MALROVE, het kruid.

MARRUBIUM ALBUM.

De smaak van dit kruid is bitter, de bladen zijn eirond - langwerpig, gekarteld, rimpelig, ruig en groen-witachtig van kleur.

MANSOOR. (EUROPISCH)

ASARUM EUROPÆUM.

Eene voortdurende Europese plant.

MANSOOR, de wortel, de bladen.

ASARUM.

De wortel is vezelig, grijsachtig bruin van kleur, bitter, scherp, meer of min geurig,

walgelig van smaak; terwijl de reuk naar die der Valeriaan zweemt.

De bladen zijn niervormig, zonder reuk, de smaak derzelve is walgelig, en eenigzins scherp, bij versche bladen scherper.

MEEKRAP. (VERF)

RUBIA TINCTORUM.

Eene voortdurende Zuid-Europische plant, die bij ons in overvloed gekweekt wordt.

KRAP, de wortel.

RUBIA TINCTORUM.

Een dunne langwerpige, ronde, vezelachtige, roode, zamentrekkende, eenigzins bittere wortel, hoe rooder, zoo veel te voortreffelijker is dezelve.

MEESTERWORTEL. (GEWONE)

IMPERATORIA OSTRUTHIUM.

Eene voortdurende plant, die op de Zwitsersche Alpen van zelve groeit, zij wordt in de tuinen gekweekt.

MEESTERWORTEL, de wortel.

IMPERATORIA.

Een ronde langwerpige, geknootte, eenigzins

platte, geringde, geknokkelde, met vezels voorzien, grijsachtig-zwarte wortel, van eenen heeten prikkelenden specerijigen smaak, de reuk is niet ongelijk aan dien der engelwortel.

MELALEUCA. (CAJEPUT)

MELALEUCA CAJEPUTI.

Een boom die op de eilanden Ambon en Borneo, menigvuldig op dorre drooge plaatsen gevonden wordt.

CAJEPUT, de olie.

CAJEPUT.

Het is eene vlugge olie, die door het overhalen der bladen op het eiland Banda verkregen wordt; zij is helder, aanvankelijk geelachtig, daarna groen, sterk kamferachtig van reuk, specerijig, sterk, van smaak als kardamom. Men verwerpe de donker groen kleurige en minder heldere.

MELISSE. (GENEESKRACHTIGE)

MELISSA OFFICINALIS.

Eene voortdurende plant uit het zuiden van Europa, zij wordt in de tuinen gekweekt.

CITROENKRUID, het kruid.

MELISSA.

Het kruid heeft hartvormig-eironde, vlokkige bladen van eenen specerijigen, balsemachtigen smaak en citroen reuk.

MIRRE, eene gomhars.

MYRRHA.

Dit verdikt sap is gomharsig, korrelig, er zit poeder op, het is gemakkelijk fijn te wrijven, bijna doorschijnend uit den rooden-bruin of goud geel, glanzend op de breuk, van eenen specerijigen bitteren smaak en geurigen reuk.

Men zegt dat de Mirre van de KATAF BALSEM, (AMYRIS KATAF), een Aethiopische boom, afkomstig is.

MIRT. (PEPER)

MYRTUS PIMENTA.

Een boom der Antilles eilanden, vooral op Jamaika wassende.

JAMAIKASCHE PEPER, de vrucht.

PIMENTA.

De onrijp gedroogde beziën hebben de grootte van zwarte peper-korrels, of zijn iets grooter, kogelrond, of eenigzins langwerpig, genaveld, met afgesletene tandjes; zij zijn zeer specerijig

van smaak, en hebben gedeeltelijk den reuk van kruidnagelen, gedeeltelijk van muskaatnoot; wanneer zij rijp zijn, verliezen zij veel van hunne specerijige eigenschap.

MOEDERKRUID. (GEMEEN)

MATRICARIA PARTHENIUM.

Eene voortdurende plant, die in de tuinen gekweekt wordt.

MAARTEL, het kruid, de bloeiende toppen.

MATRICARIA.

Het kruid heeft zamengestelde, vlakke bladen, met eironde ingesnedene, eenigzins harige, lichtgroene blaadjes, de reuk is geurig, de smaak zeer bitter.

De bloeiende toppen zijn bitter, specerijig, met zamengestelde straalbloemen; de schijf is geel, de straal kort en wit.

MOEDERKRUID. (KAMILLE)

MATRICARIA CHAMOMILLA.

Eenejarige plant, die in overvloed in de korenvelden groeit, in de tuinen wordt zij gekweekt.

GEMEENE KAMILLE.

CHAMAEMELUM VULGARE, de bloemen.

Zamengestelde straalbloemen; met een' naakten kegelvormigen vruchtzetel; de bloempjes van de schijf zijn geel, bitter, de reuk is geurig, niet onaangenaam, de bloempjes van de straal zijn wit, omgebogen, smakeloos.

Door deze eigenschappen laten zij zich gemakkelijk van de bloemen der STINKENDE KOEDILLE (*ANTHEMIS COTULA*) onderscheiden, die grooter en minder welriekend zijn.

MOERBEZIE. (INDISGHE), zie LOPEZ-WORTEL

MORUS INDICA.

MOERBEZIE. (ZWARTE)

MORUS NIGRA.

Een boom die aan de zee-kusten van Italië en in Persië groeit, hij verdraagt onze luchtstreek wel.

MOERBEZIE, de beziën.

MORUS.

De beziën zijn donkerrood, cirond langwerpig, uit vele bijna ronde kleine bessen bestaande, de smaak is scherp zoet.

MONNIKSKAP. (BERG)

ACONITUM NEOMONTANUM.

Eene voortdurende plant, zij wordt in de
H 4

Alpen bosschen van Karinthie en Karnolie, en op bergachtige plaatsen van Duitschland gevonden. Men kweekt ze wel in de tuinen, doch zij verliest daar veel van hare krachten.

WOLFSWORTEL, het kruid.

ACONITUM.

De bladen zijn scherp, blinkend, vingerswijze vijf verdeeld met breed - lancetvormige, zeer klein getande verdeelingen.

Met de *GETIPTTE MONNIKSKAP* (*ACONITUM CAMMARUM*) heeft zij eenige overeenkomst, doch de bladen van deze zijn dof, vijf verdeeld met langwerpige-wigvormige, driesnedige en getande verdeelingen.

De bladen van de *GEWONE MONNIKSKAP*, (*ACONITUM NAPELLUS*) zijn blinkend, vijf verdeeld, met drieverdeelde ingesnedene lijnvormige verdeelingen.

MOSKAAT. (GEURIGE)

MYRISTICA MOSCHATA.

Een boom van het eiland Banda, dat onder de Moluksche eilanden beroemd is.

MOSKAAT NOOT, de pit en de olie, die men *MOSKAAT-* of *FOELIE - OLIE* noemt; ook het bekleedsel der noot, dat men *FOELIE* noemt; Foelie - olie.

MOSCHATA, OLEUM MACIS.

De pitten zijn bijna rond, uitwendig grijs, inwendig met roodachtige strepen geteekend, zwaar, broos, olieachtig specerijig; geurig.

Het vliezig netvormig bekleedsel of de foelie is vetachtig glad, geelachtig, heeft een sterken reuk en heeten specerijigen smaak.

De uitgeperste olie der muskaat-noot is lijvig, boterachtig, heeft eene kleur als foelie, en een aangenaam specerijigen reuk.

FOELIE, de Olie.

MACIS OLEUM.

De olie is allervlugtigst, heeft een scherpachtigen smaak en specerijigen Foelie reuk, is helder en ligt geelachtig; op den bodem van de flesch vindt men meestal een dikkere donkerder gekleurde olie.

MOSTAARD. (ZWART)

SINAPIS NIGRA.

Eenejarige zaaiplant.

MOSTAARD, het zaad.

SINAPI.

Kleine, kogelronde, zwarte zeer scherpe zaden.

MOUTWIJN van tien graden.

Deze wordt, na voorafgegane gisting, door overhaling uit het zaad der rogge en tarwe verkregen. De soortelijke zwaarte moet tot die van het gezuiverd water staan als 0.931, of 0.936 tot 1,000.

MUNT. (KRUIZE)

MENTHA CRISPA.

Eenejarige plant van Siberischen oorsprong, zij wordt in de tuinen gekweekt.

KRUIZE MUNT, het kruid.

MENTHA CRISPA.

Een specerijig kruid, met hartvormige, getande, kroeze, vastzittende bladen.

MUNT. (PEPER)

MENTHA PIPERITA.

Eene voortdurende Engelsche plant, die in de tuinen gekweekt wordt.

PEPER MUNT, het kruid.
MENTHA PIPERITA.

Een specerijig-kamferachtig kruid, met eirondspitse zaagvormige gesteelde bladen.

DE GROENE MUNT, (*MENTHA VIRIDIS*) wordt door hare lancetvormige, vastzittende bladen, gemakkelijk van de vorige onderkend.

MUNT. (POLEI)

MENTHA PULEGIUM.

Eene voortdurende plant, op vochtige plaatsen, zij wordt in de tuinen gekweekt.

POLEI, het bloeiende kruid.

PULEGIUM.

Een specerijig kruid met gewervelde, roodachtige bloemen, en eirond lancetvormige, zaagvormige, stekelige bladen.

NACHTSCHADE. (KLIMMENDE)

SOLANUM DULCAMARA.

Eene voortdurende, heesterachtige, rankschietende inlandsche struik, aan heggen en in kruipelbosschen.

BITTERZOET, de stengels.

DULCAMARA.

De stengels zijn buigbaar, ter dikte van een ganzen schaft of iets meer, verscheiden voeten lang, takkig, glad, houtachtig; de bast der jonge stengels is in- en uitwendig groen, die der oudere en grootere is geel-bruin of bruin-groen, rimpelig en hier en daar gespleten. De smaak is eerst bitterachtig, daarna zoet, de reuk duf, bedwelmend, vooral die der versche stengels.

NAGEL-KRUID. (GEMEEN)

GEUM URBANUM.

Eene voortdurende plant; men verkieze die, welke op drooge gronden gegroeid is.

NAGELWORTEL, de wortel.

CARYOPHYLLATA.

Een langwerpige dikke, vezelige, bruine wortel, versch zijnde, eenigzins naar den reuk van kruidnagelen zweemende, van eenen zamentrekenden, specerijigen smaak.

NIESKRUID. (ZWART)

HELLEBORUS NIGER.

Eene voortdurende plant der Zwitsersche Al-

pen en der bosschen van Zuid - Nederland ; men verwerpe die , welke in de tuinen gekweekt wordt.

ZWART NIESKRUID , de wortel.

HELLEBORUS NIGER , *MELAMPODIUM*.

De knobbel van de wortel is bijna rolrond en geeft tallooze dikke vezels uit , die van buiten zwart , van binnen wit zijn ; de smaak is wrangachtig , scherp , eenigzins bitter.

De kleine vezels munten in geneeskrachtig vermogen boven de dikkere en den bol des wortels uit.

Meer andere wortels worden somwijlen in plaats van den waren wortel van het zwarte Nieskruid verkocht , als die van de *EUROPISCHE KNOBBELBLOEM* , (*TROLLIUS EUROPÆUS*) van den *GEAARDEN ZWARTWORTEL* (*ACTAEA SPICATA*) en van andere planten , vooral de wortel van de *LENTE ADONIS* (*ADONIS VERNALIS*) die echter van het Zwart Nieskruid onderscheiden wordt , door haren kleinderen knobbel , het grooter getal van vlezigere en fijndere vezels , hare meerdere zwartheid aan de buitenste oppervlakte , en meer heldere witheid aan de binnenzijde , haar sterkeren reuk , en scherpen bitteren smaak , die met eenig zoet vermengd is.

NIESWORTEL. (SABADILLE)**VERATRUM SABADILLA.**

Eene voortdurende Mexikaansche plant.

SABADILLE, het zaad.**SABADILLA.**

Langwerpige spitse, aan de eene zijde plat-achtige, aan de andere bolle, blinkende, zeer donkerbruine, uiterst scherpe, onaangenaam bittere zaden, die in eene bruine huidachtige doosvrucht besloten zijn.

NIESWORTEL. (WITTE)**VERATRUM ALBUM.**

Eene voortdurende plant, die zoo wel op de bergachtige plaatsen in Oostenrijk en elders, als ook in Noord-Amerika groeit.

WIT NIESKRUID, de wortel.**HELLEBORUS ALBUS, VERATRUM.**

Een kegelvormig - rolronde wortel, met eene stompe punt, somwijlen meer dan een duim dik; zij is bezet met zeer vele witachtige of kastanje bruine, langwerpige vezeltjes, of men ziet de sporen, dat deze afgesneden zijn; zij is uitwendig bruin of grijs, inwendig wit, zeer

scherp, bitterachtig walgelijk en brandend van smaak. Onder het wrijven tot poeder doet zij meestal niezen.

OKKERNOOT. (GEWONE)

JUGLANS REGIA.

Een boom, die bij ons in menigte gekweekt wordt.

OKKERNOOT, de bladen, de versche steenvruchten, de olie der noot.

JUGLANS.

Zevenvoudige, eironde, gladde, bijna zaagvormige, bitterachtige en min of meer zamentrekkende bladen.

De bolster of het groen omhulsel der noot is wrang bitter, de vingers met een geelachtig bruine kleur besmettend.

De versche olie der uitgeperste noten is geelachtig, zoet, de oude scherp.

OLM. (GEMEENE)

ULMUS CAMPESTRIS.

Een boom, die in Nederland veel voorkomt.

OLM, de binnenste bast.

De binnenste bast is bruinachtig, glad, taai, min of meer scherp.

OLIJF. (EUROPISCHE)

OLEA EUROPAEA.

Een boom uit het zuidelijk Europa.

OLIJVEN OLIE.

OLIVARUM OLEUM.

De olie, die uit de steenvruchten geperst wordt, moet doorschijnend, witachtig, zacht, zoetachtig van smaak zijn, uit de rijpe vruchten door eene ligte persing zonder aangebragte hitte vloeijen, in de koude ligt stijf worden. De beste olie tot inwendig gebruik is die in het zuiden van Frankrijk en het Genueesche gebied wordt verkregen, in Italië die, welke naar Lucca genoemd wordt. Men verwerpe de donker gele, troebele en ransige olie.

Ter wegneming van de ransheid, worden wel eens loodbereidingen gebruikt, die men door proefmiddelen kan ontdekken.

OREGO. (GEMEENE)

ORIGANUM VULGARE.

Eene voortdurende, in ons Vaderland gemeenzame plant.

OREGO, het bloeiende kruid.

ORIGANUM.

Een

Een specerijig kruid, met eironde tegen elkander overstaande bladen, bijna ronde gepluimde, opeengepakte aren, eironde schutblaadjes, die korter dan de kelk zijn.

OREGO. (MARJOLIJN)
ORIGANUM MAJORANA.

Eenejarige plant uit het zuidelijk Europa, zij wordt in de tuinen gekweekt.

MARJOLIJN, het kruid.
MAJORANA.

Een specerijig kruid, met eironde, stompe, eenigzins viltige, uit den witten groene bladen.

OSSE-TONG. (VERF)
ANCHUSA TINCTORIA.

Eene tweejarige plant, die bij Montpellier en in Silesie gevonden, en bij ons gekweekt wordt; de wortel die uit Montpellier komt, overtreft de overige in deugdzaamheid.

ALKANNA, de wortel.
ALKANNA.

De wortel is bijna rolrond, dun, van bin-

nen witachtig, bekleed met een hoogrooden bast, die gespleten is, ruw, zonder bijzonderen reuk; versch, is zij bitterachtig, zamentrekkend; gedroogd, bijna zonder maak.

PAARDENBLOEM. (GEMEENE)
LEONTODON TARAXACUM.

Eene voortdurende plant, zeer overvloedig in de weiden en aan de wegen.

PAARDENBLOEM, het versche kruid en de wortel.

TARAXACUM.

Het kruid geeft een melkachtig bitter sap; het heeft geschaarde, getande, gladde bladen.

De wortel is spilvormig, saprijk, zwart, en bevat een melkachtig bitter sap.

PALMRIET. (BLOEDROOD)
CALAMUS DRACO.

Een Oost-Indische boom.

DRAKENBLOED, eene hars.
SANGUIS DRACONIS.

Het drakenbloed in druppelen of tranen, in

bladen gewikkeld, bestaat uit harsachtige klompen van verschillende grootte, zij zijn broos, donker rood, tot poeder gewreven, vermiljoen kleurig, in de vlam gehouden verspreiden zij een' storax reuk. Het Drakenbloed in koeken bestaat uit grootere meer roodachtige stukken van mindere waarde.

PASTINAKE. (DILLE)

PASTINACA ANETHUM.

Eenejarige plant, die in het zuiden van Europa in 't wild groeit, zij wordt in de tuinen gekweekt.

DILLE, het zaad.

ANETHUM.

De zaden zijn eirond, gestreept, zamengedrukt, hebben de eene oppervlakte plat, de andere bol, met een' vliezigen rand, de kleur is licht bruin, de reuk geurig, de smaak specerijig en heet.

PEEN. (GEMEENE)

DAUCUS CAROTA.

Zij groeit in velden en weiden, voor de zaden verkieze men de verscheidenheid, die in het wild groeit.

WILDE PEEN, het zaad, de wortel.
DAUCUS SYLVESTRIS.

De zaden zijn rondachtig, grijs, ruw, met borstelige kanten en ribben, specerijig, geurig.

De wortel is spilvormig, saprijk, dik, geel of oranje kleurig en aangenaam zoet van smaak.

PEPER. (KUBEBE)

PIPER CUBEBA.

Een Oost-Indische heester.

STAARTPEPER, de vrucht.

CUBEBA.

De vruchten zijn gesteeld, kogelrond, zwartachtig, bitter specerijig.

PEPER. (ZWARTE)

PIPER NIGRUM.

Een Oost-Indische heester, die veelvuldig op het eiland Java gekweekt wordt.

WITTE EN ZWARTE PEPER, de vrucht.

PIPER ALBUM et NIGRUM.

De witte peper is de pit der rijpe vrucht,

die van de zwarte bast bevrijd is, zij is bolrond, ter grootte van eene kleine erwte, en heeft een specerijigen reuk en brandenden scherpen smaak.

De zwarte peper, die goedkooper en scherper is dan de eerste, onderscheidt zich door deszelfs rimpelige en zwarte bast. Geen van beide vervalle in water tot poeder.

PISTACIE, (MASTIK.)

PISTACIA LENTISCUS.

Een boom der eilanden van den Archipel.

MASTIK, eene hars.

MASTICHE.

Deze komt voor als witachtig-citroen gele tot poeder wrijfbaar, blinkende, doorschijnende, in het vuur geworpen welriekende, harsachtige korrels.

PLUIM-ESCH. (RONDBLADIGE)

ORNUS ROTUNDIFOLIA.

Een boom die veelvuldig in Kalabrië en Sicilië groeit.

MANNA.

MANNA.

Een kleverig vocht, dat in de maanden Junij en Julij in overvloed uit de stam, en de takken

dezer boomen van zelve druipt, en in de maand Augustus, op nieuw door het doen van insnijdingen in den bast, wordt verkregen.

Het uitgezochte manna, dat men PIJP-MANNA noemt, bestaat uit lange plaatsgewijze, van buiten bolle, van binnen holle of platachtige stukken. Die soort, welke in de winkels onder den naam van KALABRISCHE of SICILIAANSCH E MANNA verkocht wordt, is van mindere hoedanigheid, en bestaat uit stukken van verschillend gewigt en vastheid, die veelal in een loopen, roodachtig of geel zijn en veelal met graanhalm en zandkorrels gemengd.

De stukken van de betere soort moeten ligt, droog, niet vuil, witachtig geel of roodachtig van kleur zijn, en doorgebroken een zoet vocht bevatten.

Men zegt, dat men een mengsel bereidt uit slechte manna, suiker, stijfjel, scammonie, en zwavelzure soda, en daaraan eene gedaante geeft, die met de PIJP-MANNA overeenkomt; van deze echter te onderscheiden, door dat deze stukken op de breuk niet bladerig zijn.

In plaats van KALABRISCHE MANNA maakt men stukken uit slechte manna, suiker, stroop, meel of stijfjel; deze stukken hebben eenen walgelijken, honigachtigen smaak, hunne kleur is donkerder, vuil, en zij doen zich door eenen zuren reuk kennen.

POKHOUT. (GEWOON)

GUAJACUM OFFICINALE.

Een West-Indische en Zuid Amerikaansche boom.

POKHOUT, HEILIGHOUT genoemd,
de bast, de hars.

GUAJACUM.

Het hout is zwaar, zamengepakt, bruin roestkleurig, soortelijk zwaarder dan water, harsachtig; van eenen specerijigen geur; als het warm gemaakt wordt, van een' scherpen, eenigzins bitteren smaak. Het splint is veel ligter van kleur en witachtig. Het is met eene dunne schors bedekt, die uit aschgrauwe of bruine platen bestaat, en uitwendig ruw, met verschillende spleten en vaalgrijze vlekken geteekend is; de smaak der schors is scherp.

Het harsachtig verdikt sap des booms is bruin groen; men brengt het in groote ongelijke stukken tot ons, dikwijls met stukjes der schors vermengd, het is broos, tot poeder wrijfbaar, op de breuk glimmend; de kleinere stukjes zijn doorschijnend, de smaak is bitterachtig, scherp, brandend; op gloeiende kolen geworpen, heeft het een' aangenamen, eigendommelijken reuk. Tot poeder gewreven, en aan het licht blootgesteld, wordt het groen. Het zijpelt van

zels uit den bast der oudere boomen, en dat is veel beter dan 't geen door kunst bereid wordt, het welk men vooral door deszelfs grootere oplosbaarheid in wijngeest, van de van zels uitgevloeide hars onderkent.

Deze hars, met slijm van arabische gom gewreven, en eene genoegzame hoeveelheid water verdund, neemt eene zeegroene kleur aan.

De oplossing in alkohol, met gezuiverd water vermengd, neemt steeds eene melkachtige kleur aan, die na eenige uren hemelsblauw wordt; vervolgens helder of groen moet worden, wanneer men eene oplossing van bijtend loogzout in het vocht droppelt; wanneer deze hars met spiegelhars, die zich in bijtend loog niet laat oplossen, vervalscht is, wordt het vocht troebel.

PEPEL. (ZWARTE)

POPULUS NIGRA.

Een boom, die op de zeeduinen en hier en daar aan de wegen groeit.

PEPEL, de knoppen.

POPULUS.

De knoppen bevatten in de lente, een balsemachtig geel bitter sap.

POTASCH, (ONDERKOOLSTOFZURE ONGEZUIVERDE)

SUBCARBONAS POTASSAE VENALE.

POTASCH, PLANTENLOOGZOUT.

Eene zoutachtige zelfstandigheid, die voornamelijk in de noordelijke landen van Europa, uit de verbrande en daarna uit geloogde asch vooral van harde houtsoorten verkregen wordt. Dezelve is rijk aan onderkoolstofzure potasch, en bevat daarenboven nog zwavel en zoutzure potasch en kiezelaarde.

Men verkieze vooral die ongezuiverde potasch, welke in brooze sponsachtige grijs, of grijsachtig-hemelsblauwe stukken voorkomt, die gemakkelijk in de open lucht vervloeijen, en zich voor het grootste gedeelte in water laten oplossen.

Men ontdekt de kiezelaarde, waarmede dezelve vervalscht wordt, het best, door bij eene oplossing van deze potasch eenig zuur te doen, waarop een overvloedig nederplofsel van deze aarde ontstaat.

De artsijnmenger beproeve de deugdzaamheid van deze potasch, door eene oplossing van overzwavelzure aluinaarde en potasch; wanneer hierin een loog der onderkoolstofzure ongezuiverde potasch gedruppeld wordt, zal er een zoo veel te overvloediger nederplofsel ontstaan, naar mate er meer potasch in de loog voorhanden was.

Den artsijnmenger wordt vooral die meer zuivere asch ten gebruike aanbevolen, welke

uit Amerika onder den naam van PARELASCH, aangevoerd wordt.

POTASCH. (OVERWIJNSTEEN ZURE ONGEZUIVERDE)

SUPERTARTRAS POTASSE VENALE.

WIJNSTEEN KRISTALLEN. ROOM VAN WIJNSTEEN.

De onzuivere wijnsteen, na vooraf in water opgelost, en met vette kleiארde gekookt te zijn, vormt kleine ondoorschijnende witte kristallen, welke zich gewoonlijk tot onregelmatige klompen bijeen hoopen. Zij bestaan uit potasch en wijnsteenzuur, en zijn in koud water weinig oplosbaar.

POTASCH. (OVERZURINGZURE)

SUPEROXALAS POTASSAE.

ZURING ZOUT.

Een volkomen wit zout, dat in Duitschland en Zwitserland uit de gewone en gehoornde klaverzuring en uit veldzuring bereid wordt; het heeft kleine langwerpige, vierhoekige kristallen, welke uit potasch en zuring zuur bestaan, en is geheel in water oplosbaar. Men vervalscht het somwijlen met overzwavelzure

potasch; dit ontdekt men echter gemakkelijk, indien men het met eene oplossing van azijnzuur lood vermengt, terwijl het nederplofsel in dat geval in salpeterzuur onoplosbaar is.

PRUIM. (HOF)

PRUNUS DOMESTICA.

Een boom, die in de tuinen gekweekt wordt, de beste soort groeit in 't zuiden van Europa en de warmere gewesten.

PRUIM, de gedroogde vrucht.

PRUNUS.

Eene langwerpige, vezelige, rimpelige, zwarte, zuurachtig-zoete steenvrucht.

PRUIM. (LAURIERBLADIGE)

PRUNUS LAUROCERASUS.

Eene heester uit het zuidelijk gedeelte van Europa en het Oosten, men kweekt ze in de tuinen.

LAURIERKERS, de versche bladen.

LAUROCERASUS.

Lancetvormig eironde, steeds groenende, blinkende bladen, op den rug dicht aan den blad-

steel met twee klieren voorzien, van eenen bitteren amandel smaak; gedroogd zijnde, zijn zij bijna smakeloos.

PIJN. (DENNE)

PINUS ABIES.

Een boom, die zeer gemeenzaam is in de bosschen van het noorden van Europa en Azia, en bij ons gekweekt wordt.

PYN HARS.

RESINA PINI.

Eene hars, die van zelve uit den stam des booms zijpelt. Dit sap van onzuiverheid ontstaan en verdikt, vormt eene oranjekleurige zelfstandigheid, die inwendig donkerder van kleur is met eenen doorschijnenden rand, de reuk is bijna als die van spiegelhars.

PIJN. (DENNE EN MAST)

PINUS ABIES ET SYLVESTRIS.

Boomen, die in overvloed in de Noordsche bosschen groeijen, en in Nederland gekweekt worden.

SPIEGELHARS, SCHEEPS-PEK en TEER, GEWONE HARS, TERPENTIJN-OLIE.

COLOPHONIUM, PIX SOLIDA et LIQUIDA, TEREBINTHINAE OLEUM.

De *spiegelhars* is een bruine, doorschijnende, harde, brooze, op vuur gesmolten, of tusschen de vingers gewreven, geurige hars.

Die men van elders krijgt wordt uit gewone hars bereid, welke in den winter uit de stammen der boomen of van zelfs na het maken van insnijdingen zijpelt. Te Amsterdam verkrijgt men dezelve uit de stof, die na de bereiding van terpentijn-olie overblijft.

Het *harde pek* is eene hars, die men of onder het overhalen der teer verkrijgt, of die daarna uit deze bereid wordt. Het pek is hard, broos, smelt bij eene geringe warmte. In de vlam gehouden brandt het met eenen zwarten rook en harsachtigen verstikkenden reuk, de kleur is of zwartachtig of bruin en de breuk glanzig.

De *teer* is eene hars, die uit het drooge dennen hout door middel van vuur verkregen wordt. Het is een taaie, zwarte, sterk riekende vloeistof dat voor vele menschen eenen onaangenamen reuk heeft, de smaak is bitter.

De *gewone hars* is een sap, dat of van zelve uit de stammen der boomen zijpelt of er door kunst uit verkregen wordt; verhardt en gezuiverd, is het oranjekeurig: in water gekookt en door eenen hennepen zak geperst, vormt het na deszelfs verschillende kleur of gele of witte hars; zonder water echter zoo lang gesmolten tot het doorschijnend wordt, eene roodachtig-gele kleur

aanneemt en den terpentijn reuk verloren heeft, noemt men ze *kolophunnie* of *spiegelhars*.

De *terpentijn-olie* is vlugtig en wordt door overhaling uit de gewone terpentijn verkregen, zij is helder, wit, scherp, heet, en heeft eenen sterken, prikkelenden reuk.

PIJN. (LARIX)

PINUS LARIX.

Een boom, die op de Zwitsersche Alpen en andere bergachtige streken in 't wild groeit, en bij ons gekweekt wordt.

LORK OF VENETIAANSCHER TERPENTIJN, een balsem.

THEREBINTHINA LARICINA seu VENETA.

Een oorspronkelijke, heldere, geelachtige, bitter-scherpe, heete harsachtige balsem.

QUASSIE. (ECHTE)

QUASSIA AMARA.

Een Surinaamsche heester.

QUASSIE. (ONECHTE)

QUASSIA EXCELSA.

Een West-Indische heester, van zelve in de bosschen aan de helling der bergen groeiende.

QUASSIE HOUT, het hout.**QUASSIA.**

Een uiterst bitter, wit-geelachtig, ligt hout, met een witachtig aschgraauwen, broozen bast bedekt.

Men moet dit hout van den **KLEVENDE SUMAK RHUS METOPIUM** onderscheiden, 't welk een gladde hier en daar met zwarte vlakken geteekende bast heeft, terwijl daarenboven een aftrek- sel van dit hout, door bijvoeging van eene oplossing van zwavelzuur-ijzer, zwart wordt.

QUASSIE. (SIMARUBE)**QUASSIA SIMARUBA.**

Een Amerikaansche boom.

SIMARUBE, de bast.**SIMARUBA.**

De bast des wortels is lederachtig, buigbaar, bitter, zijne oppervlakte geel roodachtig, ruw en gerimpeld.

RABARBER. (HANDVORMIGE)**RHEUM PALMATUM.**

Eene voortdurende Chinesche plant.

RABARBER, de wortel.

RHABBARUM, *RHEUM*.

De stukken van de zoogenaamde *Indische Rabarber* zijn groot, van buiten, na dat de schors er is afgedaan, uit den gele of saffraankleurig-rood, van binnen even als de muskaatnoot gemarmerd. Deze worden uit het westelijk gedeelte van China aangevoerd.

De stukken, die men uit Rusland krijgt, zijn langwerpig, bijna rond of platachtig, zij hebben eene grootere middellijn en zijn doorboord. Beide soorten verwen het speeksel geel, en hebben eenen eigendommelijken walgelijken reuk en smaak. Men verwerpe de ligte, bleekere en wormstekige stukken.

REINEVAREN. (GEMEENE)

TANACETUM VULGARE.

Eene voortdurende plant, die overvloedig op de akkers groeit.

REINEVAREN, het kruid, de bloemen.

TANACETUM.

Een bitter specerijig kruid, met dubbelgevinde, ingesneden zaagvormige bladen.

De bloemen zijn minder onaangenaam bitter van smaak, pijpachtig, geel.

RIGINUS.

RICINUS. (GEWONE)

RICINUS COMMUNIS.

Eene jarige plant, die op de West-Indische eilanden, in Zuid-Amerika, Oost-Indie, Afrika, en het warmste gedeelte van Europa groeit.

GEWONE WONDERBOOM, het zaad, de olie.

RICINUS VULGARIS sive PALMA CHRISTI.

De zaden zijn rond, olieachtig, van de grootte van eene kleine boon, in een' dunnen aschgrauwen, en zwart geteekenden helderen bast besloten.

De olie, die uit de van hunne bast beroofde pitten verkregen wordt, moet licht-geel, dik, lijmig, eenigzins scherp zijn.

RIDDEERSPOOR. (SCHERPE)

DELPHINIUM STAPHISAGRIA.

Eene tweejarige plant uit het zuidelijk Europa.

LUISKRUID, het zaad.

STAPHISAGRIA.

De zaden zijn grijs, zamengedrukt, drie of vierhoekig, krom, gegroefd, met eene olieachtige, wit-gele pit, zij zijn zeer bitter en zeer scherp.

ROOS. (SUIKER)

ROSA GALLICA.

Een heester die in overvloed in de tuinen groeit.

ROODE ROOS, de versche en gedroogde, nog niet geheel geopende bloembladen.

ROSA RUBRA.

De bloembladen hebben afgesneden nagels, zijn bruin-rood, zamentrekkend en bitterachtig.

ROOS. (VEEL BLOEMBLADIGE)

ROSA CENTIFOLIA.

Een heester die zeer algemeen in de tuinen voorkomt.

BLEEKE ROOS, de versche bloembladen.

ROSA PALLIDA.

De bloembladen zijn bleek rood, zeer aangenaam van reuk, zoetachtig, en ligt zamentrekkend van smaak.

ROSKASTANJE. (GEWONE)

AESCULUS HIPPOCASTANUM.

Deze boom behoort aan het noorden van Asië, doch wordt in Nederland overvloedig gekweekt.

ROSKASTANJE, de bast.

HIPPOCASTANUM.

De bast is zeer zamentrekkend, en bitter, van buiten bekleed met eene roodachtig bruine opperhuid, van binnen roestkleurig.

ROSMARIJN. (GEWONE)

ROSMARINUS OFFICINALIS.

Een heester van het zuidelijk Europa, die in de tuinen gekweekt wordt.

ROSMARIJN, de bloeiende aren.

ROSMARINUS.

Een specerijig scherp kruid, met lijnvormig-lancetvormige bladen met neêrgebogen randen, van onderen grijs, gelipte, ligt hemelsblauwe bloemen.

RUIGBLOEM. (DRIEBLADIGE)

MENYANTHES TRIFOLIATA.

Eene voortdurende plant, op moerassige plaatsen en vochtige weiden.

WATER DRIEBLAD OF *VEZELIG DRIEBLAD*, het versche kruid.
TRIFOLIUM AQUATICUM sive FIBRINUM.

Een zeer bitter kruid, met eironde, drievoudige bladen.

SAFFRAAN. (ECHTE)
CROCUS SATIVUS.

Eene voortdurende plant, die in het zuiden van Europa en het Oosten in 't wild groeit.

SAFFRAAN, de bloemstempels.
CROCUS.

De bloemstempels van eene verscheidenheid der echte saffraan, die door *Hoffman* *HERFSTSAFFRAAN* genoemd wordt, uit de bloemen gesneden en gedroogd: zij zijn naar de punt toe breeder en zeer rijk aan een geel verw-beginsel.

De bloempjes van de *VERF-SAFFLOER*, (*CARTHAMUS TINCTORIUS*) die somtijds onder de saffraan gemengd zijn, kent men aan hare ligter gele kleur, die aan de grondvlakte niet bleeker wordt en wier punt vijfspletig is. Het bedrog, dat met de bloemen der *GEWONE GOUDSBLOEM* (*CALENDULA OFFICINALIS*) gepleegd wordt, laat zich zoo wel uit de verschillende gedaante der

bloemen, als uit het meer verzadigd en rooder gekleurd. aftreksel derzelve, zeer gemakkelijk beoordeelen.

SAGAPENUM, eene gomhars.

Eene taaije bruine gomhars, vermengd met bleekere korrels van verschillende grootte, bitterachtig, scherp brandend en uijenachtig. Men zegt, dat zij van de **PERSIAANSCHHE HOLSTOK** (**FERULA PERSICA**), eene Oostersche schermdragende plant, afkomstig is; maar haar oorsprong is nog onzeker.

SAGOE - BOOM OF MEEL - PALM VAN RUMPH.

SAGUS GENUINA.

Een boom der Moluksche eilanden.

SAGU OF SAGOE.

SAGU vel SAGO.

Het zijn kleine, rondachtige, eenigzins hoekige, witte, roodachtige of bruine korrels, die in water, wijn en azijn oplosbaar, stijfselrijk zijn; zij worden door eene kunstmatige bereiding, uit de mergachtige zelfstandigheid van den sagoeboom, en misschien van eenige andere palmsoorten, verkregen. De witte zijn de beste.

Somwijlen worden nagmaakte korrels in plaats der echte gegeven, die men van deze onderscheidt, door dat zij in water gekookt, niet zulk eene zamenhangende en taaie stijfselstof opleveren.

SALADE. (VERGIFTIGE)

LACTUCA VIROSA.

Eene plant die aan de dijken en heggen van het zuidelijk Europa groeit.

BOSCH SALADE, het kruid.

LACTUCA SYLVESTRIS.

De bladen zijn waterpas, met een stekelige kiel, getand; zij bevatten een walgelijk bitter sap, van eenen bedwelmenden naar maankop zweemenden reuk.

SALIE. (GEWONE)

SALVIA OFFICINALIS.

Een heestertje dat in 't zuiden van Europa in 't wild groeit, en in de tuinen gekweekt wordt.

SALIE, de bladen.

SALVIA.

Specerijige, heete, bitterachtige, min-

meer zamentrekkende, lancetvormig - eironde, effenrandige, gekartelde bladen.

SCHEERLING. (GEVLAKTE)

CONIUM MACULATUM.

Eene tweejarige inlandsche plant, die op lommerrijke plaatsen, aan heggen en wegen, en bij bouwvallen groeit; men moet dezelve in het tweede jaar, vóór het openen der bloemen op drooge plaatsen, vooral op de drooge kanten van slooten verzamelen, zorgvuldig droogen, en in gesloten vaten bewaren. Die in de tuinen gekweekt wordt is bijna krachteloos.

DOLLE KERVEL, het kruid.

CICUTA.

De bladen zijn gesteeld, drie-dubbel of vier-dubbel gevind, met een oneffen blad, met tegenovergestelde vinnen, lancetvormige, vingsgewijze gedeelde, geaderde, naakte, blinkende, van boven donker, van onder ligt groene blaadjes, welke gewreven zijnde, een' bijzonderen giftigen reuk van zich geven, naar den reuk van kattenpis of spaansche vliegen zweemende; de smaak is zoet- en scherpachtig.

Men onderscheide deze plant van de verwandte **GIFTIGE WATERSCHEERLING** (*CICUTA VIROSA*), zoo wel door de gevlake steng, als door dat

deze in het water groeit : van den BEDWELMEN-
DEN TUINSCHEERLING (AETHUSA CYNAPIUM),
door dat deze zwart groene bladen heeft, wier
onderste oppervlakte zeer blinkende is, en wier
inwindsels afhangen.

Het BOSCH PIJPKRUID (CHAEROPHYLLUM SYL-
VESTRE) heeft geen gevlaakte, maar hoekige steng;
eindelijk heeft de BEDWELMENDE MYRRHIS
(MYRRHIS TEMULA) eene ruwe steng, en ruige
bladen.

Men moet aan de kracht van de scheerling
twijfelen, wanneer het kruid tusschen de vingers
gewreven den eigenaardigen reuk niet van zich
geeft.

SCHILD-MOS. (IJSLANDSCHE)

CETRARIA ISLANDICA.

Voortdurend op de onvruchtbaarste plaatsen
van het noordelijk Europa.

IJSLANDSCHE MOS, de geheele plant.

LICHEN ISLANDICUS.

Een bitterachtig, zeer geleyig, lederachtig,
bögig, uitgehold mos, wiens eene oppervlakte
aschgrauw, de andere dof bruin is.

SCHURF-MOS. (ORSEILLE)

LICHEN ROCCELLA.

Een mos dat op de eilanden van den Archipel, en de Kanarische eilanden aan de zeestrand- den gevonden wordt.

VERFLAKMOES.

LACMUS TINCTORIUS.

Het zijn vierkant- langwerpige, hemelsblauwe, bijna een duim lange, eenigzins harde, broze koekjes. Zij worden in eige fabrieken uit OR- SEILLE MOS bereid.

SEDUM. (SCHERP)

SEDUM ACRE.

Eene voortdurende plant die in ons vaderland gevonden wordt.

MUURPEPER, het versche kruid.

Een zeer scherp kruid, met bijna eironde, aangewassen, vastzittende, gebulte, bijna regt- standige, ongelijkparige bladen en driespletigen bloeitop.

SMEERWORTEL. (GEMEENE)

SYMPHYTUM OFFICINALE.

Eene voortdurende plant in vochtige weiden, zeer menigvuldig aan grachten en slooten, zij wordt in de tuinen gekweekt.

*GROOT SMEERKRUID, SMEER-
WORTEL, de wortel.*

CONSOLIDA MAJOR, SYMPHYTUM.

Een groote bijna vingerdikke wortel, verschijnde is zij vlezig en lijmig, gedroogd daarentegen en lang bewaard, sponsachtig en meelig, broos, van buiten zwart, van binnen wit; zij heeft eenen slijmigen en lijmigen smaak.

SODA. (ONDERKOOLSTOFZURE ONGEZUIVERDE)

SUBCARBONAS SODAE VENALE.

SODA, NATRUM.

Zoutachtige klompen, van eene witte-hemelsblauwachtige kleur, eenen zouten, en loogachtigen smaak. Zij worden bereid uit verbrande en verkalkte planten, die aan de zeestranden groeijen. Men houdt de Spaansche Soda voor de beste. Het Natrum echter of de gegravene Soda, die uit Smyrna aangevoerd wordt, en somwijlen bij ons te koop is, levert eene veel grootere hoeveelheid van loogzout op, en verdient derhalve den artsennijmenger vooral te worden aanbevolen.

Dit loogzout moet het vocht des dampkrings niet tot zich nemen, en bijna geheel in water oplosbaar zijn.

SPIEGELIE. (MARILANDSCHE)**SPIEGELIA MARILANDICA.**

Eene voortdurende plant die in Zuid-Karolina op lage vruchtbare gronden wast.

SPIEGELIE, de wortel.**SPIGELIA.**

Eene waterpasse, eenvoudige, ongelijke wortel, met zeer vele lange vezeltjes, die eenen bitteren smaak heeft.

STANDELKRUID. (SALEP), en andere soorten.

ORCHIS MASCULA.

De planten groeijen in verschillende streken van Europa en Asia in 't wild.

SALEP, de wortel.**SALEP.**

Deze wortels komen uit Persie tot ons, zij vormen een langen ris aan eenen witten draad geregen; zijn van verschillende grootte, somwijlen grooter dan een amandel, strookleurig, half doorschijnend, hard als hoorn, zwaar en zeer stijfselrijk. Men verwerpe de bruine, wormstekige, ligte en rimpelige.

De wortels van de GEMEENE AARDNOOT (BUNIUM BULBOCASTANUM) en AARDAKER (LATHYRUS TUBEROSUS) worden somwijlen in derzelver plaats gegeven, men onderkent dezelve zoo wel aan de mindere zwaarte, als aan de minder zaamgepakte en minder harde zelfstandigheid.

STEEN-EPPE. (ANYS)

ISIS ANISUM.

Eenejarige Egyptische plant, zij wordt in verschillende landen van Europa gekweekt.

ANIJS, het zaad.

ANISUM.

De zaden zijn gesteeld, langwerpig, buikig, gestreept, lichtgroen, welriekend, zoetachtig, specerijig. Men verkieze de Levantsche zaden, die kleiner en aangener van smaak zijn.

STEENRAKET. (GEMEENE)

ERYSIMUM OFFICINALE.

Eenejarige plant, menigvuldig bij bouwvallen en op wegen.

STEENRAKET, het versche kruid.

ERYSIMUM.

Geschaarde bladen, die een' eenigzins bitteren smaak hebben, vooral de bloeiende toppen.

STER-ANIJS. (ECHTE)
ILLICIUM ANISATUM.

Een Japansche boom.

STER-ANIJS.

ANISUM STELLATUM.

Het zijn zes of acht harde doosvruchten, welke stervormig vereenigd, zamengedrukt, éénhokkig, éénzadig, roestkleurig, specerijig zijn, bruine, blinkende zaden bevatten, en den reuk en smaak van anijs hebben.

STORAX. (BENZOÏN)
STYRAX BENZOÏN.

Een Oost-Indische boom.

*BENZOË OF GOM BENZOË, OF
 WELRIEKENDE ASA,* eene hars.

BENZOË, ASA DULCIS.

Eene harde, tot poeder wrijfbare, bruinachtige, met afwisselende witte en donkere korrels, bijna doorschijnende en, vooral wanneer men dezelve op gloeiende kolen werpt, geurige hars.

STORAX. (ECHTE)
STYRAX OFFICINALE.

Een boom, die veelvuldig op de eilanden van den Archipel en in 't Oosten groeit.

STYRAX IN STUKKEN, eene hars.
STYRAX IN MASSIS.

Eene dof roode, ligte, tot poeder wrijfbaar hars, met eenen welriekenden reuk bijna als die des Peruaanschen balsems, en eenen bitterachtigen smaak.

STRUIKWINDE. (KINA)
SMILAX CHINA.

Een Oost-Indische heester, die veelvuldig in het Chineesche rijk groeit.

KINA, de wortel.
CHINA.

Een geknootte, groote, harde, zware, eenigzins slijmachtige, zoetachtige wortel, met een' dunnen rosachtigen bast bekleed, en van binnen ligt rood.

STRUIKWINDE. (SMET DRUVENDE)
SMILAX SIPHYLITICA.

Een Amerikaansche heester, die in overvloed in de streken bij de rivier de Orenoko groeit.

SARSAPARILLA, de wortel.

SARSAPARILLA.

De wortel is lang, van de dikte eener schrijfpennen, rimpelig bruin, laf, eenigzins slijmerig, zeer flauw zout van smaak.

STUIFZWAM. (BOVIST)

LYCOPERDON BOVISTA.

Eene zwam die in weiden en onvruchtbare bosschen groeit.

BOVIST.

BOVISTA.

Een zakvormige, vale, met een bruin poeder rijk beladen zwam.

SUIKERRIET. (GEWOON)

SACCHARUM OFFICINARUM.

Het groeit op vochtige plaatsen in de beide Indiën in 't wild, en wordt veel geteeld.

KANDIJ EN WITTE SUIKER.

SACCHARUM CANDUM et ALBUM.

De kandij suiker bestaat uit ware suiker kristallen, die wit, geel of bruin zijn, naar den verschillenden graad van zuiverheid der suiker; men bezige tot artsenskundig gebruik slechts de witte en doorschijnende.

De witte suiker, die uit opeengehoopte zeer kleine kristallen bestaat, wordt in de suiker- raffinaderijen uit de ruwe suiker bereid.

SUMAK. (VERGIFTIGE)

RHUS TOXICODENDRON.

Een Amerikaansche heester, die bij ons gekweekt wordt.

VERGIFTIGE SUMAK, de bladen.
TOXICODENDRON VULGARE.

De bladen zijn drievoudig, de blaadjes gesteld, eirond, naakt, geheel effenrandig, scherp, zamengetrokken; zij veroorzaken, bij de behandeling, ontsteking.

TABAK. (GEWONE)

NICOTIANA TABACUM.

Eenejarige Zuid-Amerikaansche plant, die in Nederland gekweekt wordt.

TABAK, de bladen.
NICOTIANA.

Het

Het kruid heeft lancetvormig - eironde, vastzittende, afloopende, bittere walgelijke bladen, die bij het droogen bruin worden.

TAMARINDE. (INDISCHE)

TAMARINDUS INDICA.

Een Arabische en Oost-Indische boom.

TAMARINDE, de vrucht.

TAMARINDUS.

Het zwartachtige merg is met de blinkende zaden der haauwen en vezels vermengd; het moet versch, saprijk en aangenaam zuur zijn. Men gebruike het West-Indische niet, dat drooger, en door de bijgevoegde suiker zuurachtig zoet is.

TARWE. (WINTER EN ZOMER)

TRITICUM HYBERNUM et AESTIVUM.

Jarige, zeer veelvuldig bij ons geteelde planten.

TARWE, de stijfsel, het meel.

TRITICUM.

De stijfsel is een melig beginsel, dat gedrukt wordende kraakt; door koud water verkregen en van de lijnstof afgescheiden, wit, zon-

der reuk of smaak, in kond water onoplosbaar zijn moet; giet men er kokend water op, zoo lost het zich tot eenen kleverigen brij op.

Het meel wordt bereid, door het tarwegraan tusschen steenen in den molen fijn te malen.

TARW-GRAS. (KRUIPEND)

AGROPYRUM REPENS.

Eene voortdurende plant, zeer gemeenzaam op de akkers, waar veel puin is en in de weiden.

GRAS, de wortel.

GRAMEN.

Een kruipende, gladde, zeer lange, witachtige, geknokkelde wortel, die zoet van smaak is.

TOLU-BALSEM. (ECHTE)

TOLUIFERA BALSAMUM.

Een boom, die in de provincie Tolu in Amerika gevonden wordt.

BALSEM VAN TOLU.

TOLUTANUM BALSAMUM.

Men verzamelt denzelfen in eenen vloeibaren staat, door het maken van insnijdingen in de schors des booms, daarna wordt hij langzamer-

hand hard, en verkrijgt eene vaste zelfstandigheid. Deze balsem is roodachtig goudgeel van kleur, doorschijnend, door den tijd wordt hij broos; hij verspreidt eenen aangename reuk, en blijft door kaauwen week geworden, ligtelijk aan de tanden hangen.

Hij wordt in tweederlei gedaante aangevoerd; of in koeken, of in kalebassen. De laatste soort wordt voor de beste gehouden en verdient derhalve de voorkeur.

TOORTS. (WOLBLADIGE)

VERBASCUM THAPSUS.

Eene tweejarige plant, die op drooge onbebouwde gronden veelvuldig groeit.

WOLLEKRUID, de bladen, de bloemen.
VERBASCUM ALBUM.

De bladen zijn langwerpig, spitsachtig, van beide zijden viltig, wit groen. De bloemen helder geel, welriekende, van eenen honig smaak.

TORKRUID. (WATER)

OENANTHE PHELLANDRIUM.

Eene tweejarige, inlandsche plant, die men aan de slooten en meren veelvuldig vindt.

WATERKERVEL, het zaad.
PHELLANDRIUM seu *FOENICULUM*
AQUATICUM.

De zaden zijn specerijig, scherp, langwerpig, gestreept, geelachtig groen.

TRECHTERWINDE. (JALAPPE)

IPOMOEA JALAPA.

Eene voortdurende plant bij Xalapa en Vera-Cruz; op het strand van Georgie, en op de zandige gronden van Florida.

JALAPPA, de wortel.

JALAPPA.

De wortel is langwerpig, komt of geheel of in stukken gesneden voor, is zamengepakt, zwaar, harsachtig, met eenen rimpeligen zwart-bruinen bast bedekt, van binnen grijs, met zwarte strepen doormengeld. De smaak is zoo wel als de reuk, scherp, walgelijk. Hoe donkerder de wortel gekleurd is, zoo veel te rijker is hij aan hars, en zoo veel meer werkzaam.

TYLOOS. (HERFST)

COLCHICUM AUTUMNALE.

Eene voortdurende plant op de weiden van het zuidelijk Nederland.

TYLOOS, de wortel.
COLCHICUM.

Het is een vaste, vlezige bolwortel, aan de eene zijde bol, aan de andere vlak, met een ligt indruksel van de bloemsteng; van buiten heeft hij een donker bruine rok, is van binnen wit; heeft een' sterken reuk, die den neus sterk prikkelt, en walgelijk is; wanneer hij versch is, is de smaak scherp: men moet dezen wortel in 't begin van den zomer inzamelen.

TIJM. (GEMEENE)

THYMUS VULGARIS.

Een heestertje, dat zeer overvloedig op de hooge gronden van Saksen, Spanje, en het zuiden van Frankrijk gevonden wordt.

TIJM, het bloeiende kruid.

THYMUS.

Een regt opstaand heestertje, met omgekrulde, eironde bladen en kranwijze-aarvormige bloemen; de smaak is bitterachtig, specerijig, geurig.

TIJM. (VELD)

THYMUS SERPYLLUM.

Een heestertje, dat op dorre zandige plaatsen groeit.

VELDTIJM, de bloeiende toppen.

SERPYLLUM.

Een bitter-specerijig kruid, met eene kruipende steng, platte, eironde, stompe, aan de grondvlakte gewenkbraauwde bladen, en bloemen aan purperen hoofdjes staande.

VALERIAAN. (ECHTE)

VALERIANA OFFICINALIS.

Eene voortdurende plant, men kweekt ze in de tuinen.

WILDE VALERIAAN, de wortel.

VALERIANA SYLVESTRIS.

De wortel heeft een vezelachtig hoofdje, is bruin, geurig, min of meer bitter, eenigzins scherp.

VALKRUID. (GEMEEN)

ARNICA MONTANA.

Eene inlandsche voortdurende plant; die in de tuinen gekweekt wordt, bezit bijna geheel geene kracht; men kieze vooral die soort, die

in Zwitserland, en Italië in het wild groeit, en wier dikkere wortels men moet verzamelen.

VALKRUID, de wortel de bloemen.

ARNICA.

De wortel is op verschillende wijze gedraaid, vezelig, slaauw bitter, scherp en donker bruin.

De bloemen zijn zamengesteld, geel, scherp bitter van smaak, de kelkschubbetjes zijn korter dan de bloemkelk, niet borstelig, en purperkleurig aan de punt, somwijlen houden zich insecten in deze bloemen op, en leggen er hunne eieren en poppen in, waardoor zij tot geneeskundig gebruik niet alleen onbruikbaar, maar zelf schadelijk worden.

Men verwarre deze plant niet met de LOOPWERENDE ALANT (*INULA DYSENTERICA*) wier bloemen tot een pluim vergaderd zijn, terwijl het gemeene valkruid, een, twee, of drie bloemen heeft, de bladen van de Alant zijn hartvormig, langwerpig en omvatten de steng, waardoor zij zich van de bladen van het gemeene valkruid die eirond zijn, en op een vrijen steel zitten, onderscheiden.

VANILJE. (SPECERIJIGE)

VANILLA AROMATICA.

Eene heesterachtige plant van de warmere deelen van Amerika.

VANILJE, de haauwen.

VANILLA.

De haauwen zijn eenigzins gekromd, zamengedrukt, donkerbruin, bijna anderhalve lijn breed, smaller aan de einden, broos, vettig aan de oppervlakte, van eenen geurigen reuk, als die van den Peruaanschen balsem, eenen smerigen, eenigzins zuren, ligt specerijigen smaak, binnen en buiten op dezelve blinken kristallen van Bensoë zuur.

VIER-HELM. (PICHURIM)

TETRANTHERA PICHURIM.

Een boom, die in Brazilië en in Venezuela groeit.

PICHURIM, de boonen.

PICHURIM.

Een langwerpig, eirond, bruin, bijna glad, zwaar, aan de eene zijde hol, aan de andere bol, bijna een duim lang zaad; de smaak en reuk houden het midden tusschen die van de muskaatnoot en van het sassafrashout.

Men verkoopt wel eens dergelijk maar valsch zaad, dat de helft grooter is dan het echte, van buiten rimpelig en bleeker, minder specerijig en bitterder is.

VINGERHOED. (PAARS)
DIGITALIS PURPUREA.

Eene tweejarige, in de bosschen groeiende plant, die in de tuinen gekweekt wordt. Men verkieze de in het wild groeiende.

VINGERHOEDS KRUID, de bladen.
DIGITALIS.

Eirond - langwerpige, spitse, rimpelige, gekartelde, ruige bladen, bitter en zeer scherp van smaak.

VIOOL. (DRIEKLEURIGE)
VIOLA TRICOLOR.

Eene jarige gemeene plant, men gebruike die op zandige gronden groeit, terwijl de gekweekte bijna geheel onwerkzaam is.

DRIEKLEURIGE VIOOL, het kruid.
VIOLA TRICOLOR.

Een eenigzins scherp kruid met eironde, getande bladen, in vinnen gedeelde stoppeltjes, en bloemen die éénmaal zoo groot als de bloemkelk zijn.

VIOOL. (RIEKENDE)
VIOLA ODORATA.

Eene voortdurende zeer gemeene plant, die in de tuinen gekweekt wordt.

VIOOL, de bloembladen.

VIOLA.

Aangenaam riekende, donker blaauwe bloembladen.

VLAS. (GEMEEN)

LINUM USITATISSIMUM.

Eenejarige zaaiplant, die menigvuldig geteeld wordt.

VLAS, het zaad, het meel, de olie.

LINUM.

De zaden zijn olieachtig en slijmig, eirondlangwerpig, zamengedrukt, met een scherpen rand, licht bruin en glanzig.

Het meel bestaat uit de tot poeder gewreven koek, die overblijft, nadat de olie uit het zaad geperst is.

De olie die uit het zaad geperst wordt, moet helder, geel, onaangenaam van reuk, vettig, walgelig van smaak zijn, en door de koude niet stijf worden, tot geneeskundig gebruik is troebele, donkerbruine, ransche olie ongeschikt.

VLIER. (ZWARTE)

SAMBUCUS NIGRA.

Een boom, die op verscheidene plaatsen van ons Vaderland in 't wild groeit, en zeer algemeen gekweekt wordt.

VLIER, de binnenste of middelste bast, de versche beziën.

SAMBUCUS.

De bast der takken, die van de opperhuid beroofd zijn, is wit, eerst zoetachtig, daarna bijblijvend scherp, en bitterachtig van smaak.

De bloemschikking is kroontrosvormig, met witte sterk riekende bloemen.

De beziën zijn eirond, zwart, stervormig genaveld, saprijk, driezadig, met een zwart-roodachtig, zuurachtig-zoet sap.

VOORLOOP van vijftien graden.

SPIRITUS VINI FORTIOR.

Deze komt in den handel voor onder den naam van *Brandewijn* of *Voorloop drie kwart*. De soortelijke zwaarte staat tot die van gezuiverd water, als: 0,907 of 0,911 tot 1,000.

VIJG. (EUROPISCHE)

FICUS CARICA.

Een boom die in 't warmere gedeelte van Europa in 't wild groeit.

VIJGEN, de gedroogde vruchten.

CARICAE.

De gedroogde vruchten, tot ronde schijven platgedrukt, hebben eene gele witachtige kleur, zij bevatten een kleverig zeer zoet merg met kleine lensvormige zaden. Men kieze de grootste, die uit Smyrna tot ons gebragt worden, en het zoetst zijn.

WATERKERS. (GEMEENE)

SISYMBRIUM NASTURTIIUM.

Eene inlandsche tweejarige plant, die aan slooten en grachten groeit en den ganschen winter groen blijft.

WATERKERS, het versche kruid.

NASTURTIIUM AQUATICUM.

De bladen zijn oneven gevind, de blaadjes hartvormig bijna eirond, dik, saprijk, glad, helder groen, van eenen min of meer scherp, eenigzins bitteren smaak.

WEGEDOORN. (GEMEENE)

RHAMNUS CATHARTICUS.

Een heester, die in 't wild aan de wegen en heggen groeit.

WEGEDOORN, de beziën.
SPINA CERVINA.

De beziën hebben de grootte van eene erwte, zij zijn zwart, zoet, bitter walgelijk, eenigzins zamentrekkend.

WILG. (WITTE)

SALIX ALBA.

Een boom die aan de slooten veelvuldig groeit, en bijna overal gekweekt wordt.

WILG. (LAURIERBLAD)

SALIX PENTANDRA.

Een boom die op de duinen bij Haarlem en andere plaatsen van zelfs groeit.

WITTE EN LAURIERBLAD WILG, de bast der twee en driejarige takken.

SALIX ALBA et LAUREA.

De bast des witten wilgs is dun, buigbaar, bruin, zamentrekkend bitter.

De bast der laurier-bladwillig munt boven die der andere wilgen soorten uit door een balsemachtig beginsel.

WINDE. (PURGEER)

CONVOLVULUS SCAMMONIA.

Eene voortdurende Oost-Indische plant, vooral in Syrië menigvuldig.

SCAMMONIE VAN ALEPPO, eene gomhars.

SCAMMONIUM ALEPPENSE.

Het is eene gomharsachtige, aschgraauwe, ligte, gemakkelijk tot poeder wrijfbare, scherpe, op de breuk blinkende zelfstandigheid, welke nat gemaakt, wit wordt; als zij in water opgelost wordt, is deze oplossing melkwit naar het groene zweemende, voor het overige is zij des te beter, naar mate zij gemakkelijker in water wordt opgelost.

Die soort, welke men de Smirnasche noemt, komt in meer zaamgepakte stukken voor, zij zijn zwaarder, minder bros en moeilijker tot poeder wrijfbaar, donkerder van kleur, minder harschtig en met vreemde zelfstandigheden besmet.

WINTERA. (SPECERIJIGE)

WINTERA AROMATICA.

Een boom die aan de straat van Magellaan gevonden wordt.

*WINTER'S BAST.**WINTERANUS CORTEX.*

De stukken van dezen bast zijn groot, drie of vier duimen lang, zeer dik, zamengepakt, hard, uitwendig rimpelig, aschgraauw, specerijig, brandend, kruidnagelachtig van reuk, wanneer zij gewreven worden en gekaauwd, van dergelijken smaak.

*WOLFSKLAAUW. (GEKNOTSTE)**LYCOPODIUM CLAVATUM.*

WOLFSKLAAUW, het zaad.

LYCOPODIUM.

Het is een fijn geel poeder, dat in de vlam geworpen met een flikkering en gedruisch ontvlamt, en ligter is dan water.

*WOLFSMELK. (GENEESKRACHTIGE)**EUPHORBIA OFFICINARUM.*

Een heester uit zuid Afrika.

WOLFSMELK, eene gomhars.

EUPHORBIVM.

Het melkachtig, reeds in de lucht van zelfs verdroogde vocht, geeft stukken gomhars van

verschillende grootte, deze zijn rondachtig of hoekig, broos, geelachtig, zeer scherp, brandend van smaak, zonder reuk, ten zij men ze verbrandt.

WURMVAREN. (STOPPELIG)

ASPIDIUM FILIX MAS.

Komt zeer veel in bosschen en beschaduwde plaatsen voor.

MANNETJES VAREN, de wortel.

FILIX MAS.

De wortel is langwerpig stoppelig, geschubt, uit op een gestapelde eironde kromme, dofbruine, en zwarte knobbeltjes bestaande. De smaak is zamentrekkend, bitterachtig, eenigzins scherp. De kleur des versch gedroogden wortels moet groenachtig geel zijn. Men moet de wortels altijd geheel in de winkels bewaren, en niet tot poeder brengen, eer men ze wil gebruiken. Men moet ze nimmer langer dan één jaar bewaren. Zij moeten van hoog gelegen plaatsen verzameld worden.

WIJN. (WITTE, SPAANSCH EN RHIJNSCH) van goede hoedanigheid.

VINUM ALBUM HISPANICUM et RHENANUM.

Het uitgeperste sap der druiven gaat door gisting

gisting in wijn over, waarvan men verschillende soorten heeft; tot artsenijs-mengkundig gebruik zijn witte en spaansche wijn, die zoet, smerig en kleverig is, benevens ligte rijsche wijn voldoende.

WIJNRUIT (STERKRIEKENDE)

RUTA GRAVEOLENS.

Een heesterje dat in Zwitserland in 't wild groeit, en in de tuinen gekweekt wordt.

WIJNRUIT, het versche kruid.

RUTA.

Het versche kruid is eenigzins specerijig, bitter-scherp, met dubbel zamengestelde bladen, wigvormige, groenachtig, hemels-blaauwachtige blaadjes.

WIJNSTEEN. (WITTE EN ROODE)

TARTARUS ALBUS et RUBER.

Een wezenlijk zuurachtig zout des wijns, bestaande uit wijnsteenzuur en potasch, met vele vreemde zelfstandigheden vermengd, moeilijk in water optelossen. Het zout dat men uit den roode wijnen verkrijgt, noemt men *rooden*, dat uit de witte wijnen, *witten wijnsteen*; dit laatste is min of meer grijs.

De beste wijnsteen is zamengepakt, en deszelfs oppervlakte, door de onregelmatige kristallen, ruw.

WIJNSTOK. (GEWONE)

VITIS VINIFERA.

Een heester die in 't wild in de Oostersche landen groeit.

ROZIJNEN.

PASSULAE MAJORES.

De gedroogde beziën zijn rimpelig, zoet, zij zijn aan een tros gehecht, onder de grootere munten vooral sommige door hunnen omtrek, goud gele kleur en zoetheid uit, deze worden Damasceensche rozijnen genoemd, de overige soorten zijn kleinder.

WIJNSTOK. (KRENTEN)

VITIS APYRENA.

Een heester die in de Oostersche landen gevonden wordt, en eene verscheidenheid des gewonen wijnstoks is.

KRENTEN.

PASSULAE MINORES.

Zij zijn zwartachtig, zeer zoet, met een zeer licht zuur.

ZANDBEZIE. (GEWOONE)

ARBUTUS UVA URSI.

Een heester uit het noorden van Europa.

ZANDBEZIE, de bladen.

UVA URSI.

De bladen zijn omgekeerd-eirond, zamentrekkend, door hunne netsgewijze aderen, gemakkelijk te onderscheiden van de bladen der ROODE WOUDBEZIE (*VACCINIUM VITIS IDEA*) die van onderen gestippeld zijn.

ZEE-AJUIN. (GEWONE)

SCILLA MARITIMA.

Eene voortdurende plant die menigvuldig aan de kusten der Middellandsche zee groeit.

ZEE AJUIN, de bol.

SCILLA.

De bol is zeer groot, zwaar, met eene bruin roode opperhuid bedekt, derzelver witte schubben bevatten, zoo lang zij versch zijn, een slijmachtig zeer scherp sap; gedroogd zijnde, verliest hij veel van deszelfs scherpte.

ZEEDRUIF. (GEWONE) zie KINO.
COCCOLOBA UVIVERA.

ZEEP. (WITTE)
SAPO ALBUS.

*ALIKANTSCHÉ, WITTE SPAAN-
SCHE OF VENETIAANSCHÉ ZEEP.*

Dezelve bestaat uit soda, olijfolie en water, te zamen tot eene witte, harde, in regenwater en wijngeest oplosbare zelfstandigheid vereenigd; zij moet wit, niet rans noch poederachtig of wegvloeiend zijn. Men gebruike derhalve die gemarmerde soort niet, die gewoonlijk *Spaan- sche ZEEP* genoemd wordt.

ZEEPKRUID. (GEMEEN)
SAPONARIA OFFICINALIS.

Eene voortdurende plant, die in de tuinen gekweekt wordt.

ZEEPKRUID, de wortel, het kruid.
SAPONARIA.

Een zoetachtige, bitterachtige, eenigzins scherpe, vezelige, roodachtige wortel.

Een slijmachtig, zeepig kruid, met eirond-lan-
cetvormige bladen.

ZENEGROEN. (AKKER)

AJUGA CHAMAEPITYS.

Eenejarige plant, die op zuidelijke bergachtige plaatsen en in de bosschen van het zuidelijk gedeelte van Nederland van zelf groeit, en bij ons gekweekt wordt.

VELD CYPRES, het bloeiende kruid.

CHAMAEPITYS.

Het versche kruid is kleverig op het aanraken, heeft driedeelige, lijnregte, gaafrandige bladen, ongesteelde, enkele, en zijdelings geplaatste bloemen, met eene uitgebreide steng, een' harsachtigen reuk als pijnhars, en een' bitteren smaak.

ZEVENBLAD. (OPSTAAND)

TORMENTILLA ERECTA.

Eene voortdurende plant die op zandige plaatsen in 't wild groeit.

ZEVENBLAD, de wortel.

TORMENTILLA.

Een zeer zamentrekkende, knoopig - knobelige, zeer vezelige, uitwendig bruine, inwendig ligt roze roode wortel.

ZOETHOUT. (GLAD EN GEDOORND)

GLYCYRRHIZA GLABRA et ECHINATA.

Het glad zoethout is eene voortdurende plant veelvuldig in 't zuiden van Europa.

Het gedoornde zoethout is eene voortdurende plant uit het zuiden van Rusland.

ZOETHOUT, de wortel, het verdikte sap.

GLYCYRRHIZA, LIQUIRITIA.

De wortel is uitwendig aschgrauw-bruin, rimpelig, inwendig geelachtig, van eenen zoeten, daarna min of meer bitteren smaak. Men verwerpe de groenachtig-gele, gemakkelijk buigzame wortels.

Het verdikte sap komt voor onder de gedaante van bijna rolronde, zes duim lange, één duim of iets meer dikke stukken, in laurierbladen gewikkeld, op de breuk glanzend, van eenen zoeten, ligt bitteren smaak. Men verwerpe het aangebrand riekende of smakende, en met koper besmette.

ZURING. (SPITSBLADIGE)

RUMEX ACUTUS.

Eene voortdurende plant, die op vochtige plaatsen groeit.

WILDE PATICH, de wortel
LAPATHUM ACUTUM, *OXYLAPATHUM*.

Een rolronde, uitwendig bruine, eenigzins zamentrekkende wortel.

ZURING. (VELD)
RUMEX ACETOSA.

Eene voortdurende plant, die in alle weiden van zelfs groeit.

VELDZURING, de versche bladen.
ACETOSA VULGARIS.

Een zuur verkoelend kruid, met tweehuizige bloemen, langwerpige, pijlvormige bladen. Door kweeking wordt de plant grooter, en aangename van smaak; in de winkels gebruiken men slechts de gekweekte.

ZURING. (WATER)
RUMEX AQUATICUS.

Eene voortdurende plant, die aan de oevers der rivieren en in de moerassen veel gevonden wordt.

*BRITTANJES KRUID OF WATER-
ZURING*, de wortel.

*BRITTANNICA HERBA, HYDROLA-
PATHUM.*

Een groote geringde, van buiten zwarte,
van binnen geel-roodachtige wortel, met eenen
duidelijk wrangen en bitteren smaak.

ZWAM. (GEMEENE)

BOLETUS IGNIARIUS.

Op de stammen van verschillende boomen
te vinden.

EIKEN KAMPERNOELJE.

AGARICUS QUERNUS.

Het is een ongesteelde, kussenvormige, gladde
zwam, met zeer fijne poren, wel bereid zijnde,
vat zij zeer ligt vuur en brandt zonder vlam,
maar verteert al glimmende.

ZELFSTANDIGHEDEN UIT HET DIERENRIJK.

BOTER (ONGEZOUTENE)

BUTYRUM INSULSUM.

Is het vet van de room der koemelk, welke behoorlijk gekarnd is; zij moet versch, zonder eenige overgeblevene wei, zonder reuk en zacht van smaak zijn.

BEVERGEIL. (SIBERISCH OF RUSSISCH)

CASTOREUM SIBERINUM seu RUSSICUM.

Het komt in den handel voor, als zamengedrukte blaasjes, die nabij de teeldeelen van den gewonen bever gevonden worden; zij hebben de grootte van een hoenderci, en zijn met kleine vliezen doorweven. Men moet het Siberisch bevergeil boven alle andere soorten stellen; het moet zwaar zijn, besloten in groote gevulde blazen, doorweven met kleine vliesjes, welke aan de binneste oppervlakte van dat blaasje gehecht zijn; tot poeder wrijfbaar, niet geheel uitgedroogd, van eenen donkeren leverkleur, sterken reuk en bitter-scherpen smaak. De overige soorten als het Poolsche; Pruisische, Duitsche, en het zoogenaamde Engelsche bevergeil, die minder aangenaam rieken, harsachtig, bruin, uitgedroogd, en in kleinere blaasjes besloten zijn, moeten uit de winkels geweerd worden.

GAL. (OSSEN)

FEL BOVINUM.

Men neemt dezelve uit de galblas van een' versch geslagten gewonen os.

BLOEDZUIGER. (GEMEENE)

HIRUDO MEDICINALIS.

Dit is een worm met een rond nêergedrukt zwartachtig lijf, van onderen grijs met zwarte vlakken, van boven met zes gele lijnen, waar tusschen zwarte golvende gevonden worden.

Men vindt ze in poelen en slooten, wier zoet water langzaam voortvloeit.

HONIG. (WITTE EN GEMEENE)

MEL ALBUM et COMMUNE.

De honig is een suikerachtig, dik, bijna doorschijnend, welriekend vocht, dat door de honigbij afscheiden, en in de bijenkorven verzameld wordt.

Witte of Maagden Honig druipt van zelve uit de honigraten, of wordt in de lente uit de korven genomen, die men in den vorigen zomer gesteld heeft.

Gemeene Honig, wordt door persing uit de raten der andere korven verkregen.

Beide soorten moeten korrelig, niet wegvloeiend en geheel in water oplosbaar zijn.

HOORN. (VAN HET EDEL HERT, DE)

CERVI ELAPHI CORNU.

HERTSHOORN.

CORNU CERVI.

Vaste takkige hoornen, die zich door hunne uitwendige gedaante en inwendig sponsachtig weefsel gemakkelijk van de hoornen der overige herkaauwende dieren onderscheiden.

LIJM. (VISCH)

ICHTYOCOLLA, COLLA PISCIIUM.

Wordt door koking en verdikking uit de zwemblaas van verschillende soorten van steuren in Rusland, en uit den kabeljaauw in Lapland bereid, en op verschillende wijze opgerold; het moet wit, droog, taai, doorschijnend, in water en wijngeest oplosbaar zijn.

MEI-TOR. (BLAARTREKKENDE)

LYTTA VESICATORIA.

SPAANSCH VLIËGEN.

CANTHARIDES.

Zijn insekten die vooral in 't zuiden van Eu-

ropa gevonden worden, zij zijn langwerpig, groenachtig goud-geel van kleur, blinkend, met zwarte draadvormige sprieten; versch zijnde, hebben zij eenen scherpen onaangenaamen reuk bijna als teer, en eenen zeer scherpen smaak. Men verkieze die, welke achttien of twintig Nederlandsche strepen lang, versch, stinkend en niet poederig zijn.

MUSKUS. (TUNQUINSCH)

MOSCHUS TUNQUINENSIS.

Deze wordt in eene bijzondere blaas afgescheiden, die uitsteekt nabij den navel van het MUSKUSDIER (MOSCHUS MOSCHIFERUS); een dier dat tot de orde der herkaauwers behoort, de bergen van het middelste gedeelte van Asië bewoont. Deze zelfstandigheid moet donker rood, of roestkleurig zwart, karrelig, droog, vettig, bitterachtig, zeer geurig zijn, en voorkomen in gevulde, dunne ronde blazen, van de grootte van een duiven ei, die aan de eene zijde met korte regte stijve golvende, roode haren bezet, en van binnen met een bruin dun vlies bekleed zijn; op een gloeiend ijzer geworpen, moet ze geheel vervliegen.

De artsensmenger gebruike geen muskus, die uit de blazen genomen is, daar deze meestal vervalscht is.

ONGEL. (VAN HET SCHAAP RAM DE)
 SEVUM OVIS ARIETIS.

SCHAPEN ONGEL.

SEVUM OVILLUM.

Het versche, niet ransche buikvet van het
 schaap.

PHOSPHOR.

PHOSPHORUS.

Dit is de witte, bijna doorschijnende, zeer
 ontvlambare grondstof van het phosphor-zuur;
 aan de lucht blootgesteld, verbrandt hij lang-
 zaam met lichtende dampen, die eenen rijken
 reuk verspreiden; terwijl hij daarbij tot den
 staat van zuur overgaat; in water is de phos-
 phor onoplosbaar.

Hij komt in den handel voor als rolronde
 stukken, die onder gezuiverd, van lucht bevrijd
 water, in een geheel vol, en naauwkeurig
 gesloten glas, dat in een metalen bus besloten
 is, bewaard moeten worden.

SCHALEN. (DER EETBARE OESTERS DE)
 TESTAE OSTREAE EDULIS.

OESTERSCHALEN.

TESTAE OSTREAE.

Halfronde, van buiten gegroefde, gewelfde, aschgrauw-zwartachtige, van binnen blinkende, gladde sneeuw witte schalen.

SCHILD-LUIS. (SCHARLAKENKLEURIGE)
COCCUS CACTI.

KONZENIELJE.

COCCIONELLA.

Kleine, halfschildige, zwartachtig purperkleurige insecten, die met zwarte strepen geteekend, als 't ware met een witachtig poeder bestrooid zijn; tot poeder gewreven, zijn zij helder scharlakenkleurig; zij worden uit Zuid-Amerika en vooral uit Mexiko aangevoerd, waar zij zich op de KONZENIELJE FAKKEL-DISTEL (**CACTUS COCCINELLIFER**) ophouden.

SPONS. (GEWONE)

SPONGIA OFFICINALIS.

Deze spons vindt men in de middelandsche en roode zee. Men kieze de geelachtige, zachte, met kleine gaatjes doorboorde spons.

STEENEN. (RIVIER KREEFT)

CANCERIS ASTACI LAPIDES.

KREEFTSTEENEN, gewoonlijk
KREEFTSOOGEN genaamd.
CANCROCORUM LAPIDES, OCULI.

Korstige kalkaardige steentjes, die aan de maag der rivier-kreeften gevormd worden; zij zijn hard, wit, cirkelrond, van de grootte van erwten en linzen, ja somwijlen van boonen, aan de eene zijde zamengedrukt en gegroefd, aan de andere bol; in verdund salpeter zuur opgelost, laten zij eene geleiachtige stof na, die de gedaante der steentjes behoudt; hierdoor kan men ze gemakkelijk van de nagmaakte onderscheiden.

VET. (VAN HET GEMEENE ZWIJN HET)
AXUNGIA SUI SCROFAE.

VARKENS REUZEL.

AXUNGIA PORCI, ADEPS SUILLA.

Het versche buikvet van het gemeene zwijn, dat wit van kleur, en zacht van smaak is.

WALSCHOT.

CETACEUM, SPERMACETI.

Een eigenaardig zamengroeisel uit den GROOTKOPPIGEN POTVISCH (*PHYSESTER MACROCEPHALUS.*)

Zoo als het in den handel voorkomt, is het

eene vetachtige, witte schubbige, teedere, zachte stof, die als 't ware uit kleine zemelachtige schubbetjes bestaat, en van eenen olieachtigen smaak en smerigen reuk is; het moet versch, helder wit, vet en niet geel zijn.

WAS. (GEEL en WIT)

CERA FLAVA et ALBA.

Het gele ruwe was, door de honigbijen, vlies-vleugelige insekten, afgescheiden, en in de bijenkorven verzameld, vormt de vaste zelfstandigheid der honigraten, en wordt uit dezelve, na het afscheiden van den honig, door smelting in kokend water verkregen; wanneer men op deszelfs oppervlakte met inkt lijnen trekt, moet men deze kunnen zien.

Het witte was, dat door bleeken in de open lucht, en dikwijls besprengen met water, van deszelfs gele kleur beroofd en hard geworden is, moet blinkend en broos zijn.

REGELEN

REGELN TER INZAMELING, BEREIDING
EN BEWARING VAN DE ZELFSTAN-
DIGHEDEN, DIE DEN GENEES-
KUNDIGEN WINKEL - VOORRAAD
UITMAKEN.

1°. De zelfstandigheden, die den geneeskun-
digen winkel-voorraad uitmaken, en ge-
woonlijk enkelvoudige geneesmiddelen ge-
noemd worden, moeten zuiver, in't minst
niet vervalscht, en van de beste hoeda-
nigheid zijn, zoo dat elke derzelve met
de haar toegekende eigenschappen vol-
komen overeenstemme.

2°. De Apotheker koope de zelfstandigheden,
die hij van elders bekomt, in zulke ge-
daante, dat hij zich van derzelve oor-
spronkelijke kenteekenen kan overtuigen,
op dat hij, in plaats van echte, geene
vervalschte, ten gebuike bekomme. Want
hoewel, uit het rijk der delfstoffen, de
aardsoorten, de metalen, en derzelve
bereidingen; uit dat der planten, de
wortels, basten en andere deelen derzel-
ve, de gomsoorten, harsen enz., en
uit het dierenrijk, de kreeft-schalen en
steenene, de spaansche vliegen en dergelij-
ke, in de gedaante van poeder gebruikt
worden; zoo moet hij zich dezelve toch

in hunnen geheel natuurlijken staat, en niet tot poeder gewreven, aanschaffen, maar ze, wanneer het noodig is, zelf tot poeder brengen. Hij bereide slechts eene geringe hoeveelheid poeder van die geneesmiddelen, die een vlugtig beginsel in zich bevatten. Ten voorbeelde strekken de braakwortel, rhaharber enz., want hoewel deze in welgesloten flesschen bewaard worden, zoo verliezen zij toch veel van hunne krachten, door het gedurig openen dier flesschen.

3°. Alle harde zelfstandigheden moeten tot poeder gewreven worden.

a. Enkel door wrijven in een' steenen of metalen mortier, en het zeer fijn ziften van het poeder door eene zift. Behalve anderen hebbe men zoodanig voorhanden :

KREEFTSTEENEN (DER RIVIER-KREEFT).

ONDERAZIJNZUUR-KOPER.

NATUURLIJK GEZWAVELDE SPIES-GLANS.

b. Bij sommigen moet men onder het wrijven eene zeer kleine hoeveelheid

water voegen, wegens het gemakkelijk
verstuiven der deeltjes, wanneer dit
slechts hunne krachten niet vermin-
dert en door eene daarnavolgende
drooging kan vervliegen. Ten voor-
beelde strekke

DE BARNSTEEN.

Taaie zelfstandigheden moeten bij
eene geringe warmte eenigzins uit-
gedroogd worden, eer men ze tot
poeder kan brengen; van zoodanigen
aard zijn

DE ARABISCHE GOM (DER WARE
ACACIA).

DE GOM DRAGAN (VAN HET DRA-
GAN KOOTKRUID).

DE MIRRE
HET HEULSAP.

DE HARS VAN POKHOUT (GEWOON
POKHOUT) en dergelijke.

DE SCAMMONIE (DE GOMHARS UIT
DE PURGEEERWINDE).

Bij geen van deze allen voege men
onder het fijn wrijven of amandelen
of derzelve olie, daar zij daardoor
ligt rans worden.

4°. Alle zelfstandigheden die in de apotheek gebezigd worden, moeten zorgvuldig van alle vuil en vreemde deelen, die aan dezelve hangen, naar ieders verschillenden aard, gezuiverd worden. Eene zift, een doek, of wel het blazen alleen, zijn hiertoe veelal voldoende; somwijlen vereischt dit echter eene meer omslagtige behandeling.

De gomharsen, als de gom ammoniak en anderen, worden hiertoe fijn gestooten, en, na in haar gewigt van heet water door eene zachte koking geweekt te zijn, door eenen linnen doek doorgedrukt, en, doorgezijgd zijnde, bij een zacht vuur tot hare vorige dikte terug gebragt. Op deze wijze moet ook het heulsap in eene dubbele hoeveelheid van warm water geweekt en doorgezijgd, vervolgens bij eene zeer geringe warmte verdikt, in de winkels bewaard worden onder den naam van

GEZUIVERD HEULSAP of LAUDANUM
PURUM.

De ongezuiverde honig moet met eene geringe hoeveelheid water gekookt, afgeschuimd en doorgezijgd worden; men noemt ze daarna

AFGESCHUIMDEN HONIG.

Op hare plaats wordt in de volgende afdeeling de wijze van zuivering der overige zelfstandigheden opgegeven, als van

- HET AZIJNZUUR.
- HET SALPETERZUUR.
- HET GEZUIVERDE ZWAVELZUUR.
- DE GEZUIVERDE VARKENSREUZEL (VAN HET GEMEENE ZWIJN).
- DE ZOUTZURE AMMONIA.
- DE ZOUTZURE SODA.
- DE SALPETERZURE POTASCH.
- DE GEZUIVERDE PHOSPHOR.
- DE GEZUIVERDE SCHAPEN ONGEL (VAN HET SCHAAP RAM).
- DE ONDERKOOLSTOFZURE KALK.
- DE ZWAVELZURE BITTERAARDE.

5°. Alle die inlandsche zelfstandigheden, die de artsenijmenger of zelf verzamelt, of doet inzamelen, moeten naar de voorschriften der kunst op die plaats, op dien tijd van den dag en van het jaar, en bij die weersgesteldheid worden ingezameld, bij welke hare geneeskracht het grootst is.

6°. Die genen, welke versch zijn ingezameld, moeten van de verflenste, bedorvene en aangestoken deelen, als mede van het aanhangende vuil, gelijk mede van alle

vreemde lichamen nauwkeurig gezuiverd worden.

7°. Die genen der versch ingezamelde, welke gedroogd moeten worden, droogt men zoo spoedig mogelijk in de open lucht, en op eene donkere plaats, of door de warmte der zonnestralen, of bij een zacht ovenvuur: dit laatste geldt voornamelijk van de specerijige zelfstandigheden, op dat niet alleen hare geneeskracht, zoo veel mogelijk geheel bewaard blijve, maar ook op dat sommigen hare aangename kleur volkomen mogen behouden.

De versche ossegal wordt op een zacht vuur tot de dikte van een extract gebragt, en wordt dan

VERDIKTE OSSEGAL

genaamd. Alle de zelfstandigheden, die den geneeskundigen winkel-voorraad uitmaken, moeten op eene drooge plaats en in geslotene potten of flesschen bewaard worden: dit moet bovenal een vaste regel zijn voor de zoodanige, die een vlugtig en geurig beginsel bevatten, of die de vochtigheid, of de bestanddeelen, of de onzuiverheden van

den dampkring tot zich nemen. Deze moeten in glazen flesschen, met dergelijke stoppen voorzien, bewaard worden.

- 9°. Zoodanige, wier krachten door den tijd verminderen, moeten niet lang bewaard worden, en in 't algemeen moeten onze inlandsche planten, jaarlijks op nieuw verzameld, gedroogd, en die welke nog van het vorige jaar overig zijn, weggeworpen worden.